Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... 21-hээ гарана. | № 105 (18428) | 1990 оной майн 6, воскресени | Сэн 3 мүн.

М. С. ГОРБАЧЕВ П. МЛАДЕНОВТЭЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

Майн 4-дэ М. С. Горбачёв НРБ-гэй Президент П. Младеновтэй телефоноор хөөрэлдэбэ. СССР-эй болон НРБ-гэй ниитын хүгжэлтын ба хоёр талын харилсаануудай хэдэ хэдэн асуудалнуудаар hанамжануудаа халан абалсаhан байгаа. Совет-болгар бата холбоо барисаанай үнэтэй сэнтэй байhаниинь, тэдэниие хүгжөөхэ талаар хоёр талынхидай оролдодог байhаниинь хөөрэлдөөнэй үедэ элирхэйлэгдээ. (ТАСС).

Майн 7 — Радиогой үдэр, хэлхеэ холбооной бухы hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй hайндэр

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨЛГЫН ЗАРИМ ...ҮҮД, ЭКОНОМИКО ХҮГЖӨӨН БЭХИЖҮҮЛХЭ, ТОГТУУРИТАЙ ...ОХО ТАЛААР ТҮРҮҮШЫН ЭЭЛЖЭЭНЭЙ АЛХАМУУД ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ В. Б. САГАНОВАЙ хэhэн элидхэл

э ТҮРҮҮЛЭГШЭ, хүн-
арадай депутадууд!
а найдал, нэрэ хүн-
ойтнай түлөө рес-
шэнээр томилогдо-
ительствын үмэнэhөө,
гүhөө гүнзэгы сэдь-
р баясхалан хүргэжэ
н түрүүлэн мэдүүл-
үбшөөгыт!
хүшэр үе сагта по-
реформо бэелүүл-
общество дотор де-
үргэдхэлгын эрхэ
совет хүнэй hуудал
улам hайжаруулхын
тэдэнэй матери-
оюун ухаан бодолой
ые гүйсэд дүүрэ-
ын аша туhада эко-
харилсаануудые ху-
үдхэлгын хараа шу-
үүлгэдэ үргэн ехэ
удые шиидхэхэ талаар
ын правительствэдэ
жа байhан үндэр ехэ
ые бидэ бултадаа
роор ойлгонобди.
хамта республикын
hуудал байдалые
ын тула матери-
эдбэриие саашадань
байhанаа бидэ hайн
hүүлэй жэлнүүдтэ
Верховно Соведэй ба-
н Газар тухай, Зөө-
Ажахы эрхилэлгын
шэнжэнүүдые мэ-
ай үндэhэ hууритай
бусад хуулиин акт-
ай ажахые хүтэлбэ-
экономическа онол ар-
оохын тула үндэhэ
бина, эд хэрэглэмжын
тэнсүүригүй байда-
ын hангай дутагда-
номикодо тохёолдо-
бусад хангалтагүй
удые усадхаха арга
йна. Орон дотор ха-
ын хубилган шэнэд-
эглэлые бодо-
бэелүүлхын, эко-
саашадань хүгжөөхын
ублйкын Министрнүү-
едэй, министерствэ-
он албан зургаануу-
ай Соведүүдэй гүй-
комитедүүдэй гүнзэгы
нда үндэhэлэн, рес-
ажабайдалай бүхы
эр бүриин анхарал
о доро абаха, хүн зо-
иальна hуудал бай-
ээшэлүүлхэ тухай ан-
хандуулха, социальна
хүгжөөхэ, социаль-
ба ажаhуудалай хан-
гуримшуулха тухай ан-
оролдолго хандуулха
табина.
өөhэдыгөө хүтэл-
нютагай ажахы тухай
бодотоор бэелүүлгэ-
анхаралаа хандуулха
бүхы асуудалнуудые
эдэ республикын Вер-
Совет, тэрэнэй саг үр-
комиссинууд эдэбхи-
хабаадаха, гүйсэдхэхэ
удай ажал ябуулгые
юм гэжэ найдажа
мэдүүлнэбди.
республикын социаль-
ническа хүгжэлтын за-
ргүүд, экономико тог-
болгохо түрүүшын
хэмжээнүүд тухай
үгэхыемни зүбшөө-

НҮХЭДҮҮД! Республика дотор социально-экономическа хүгжэлтын байдал арадай ажахые хүгжөөлгын гол дүнгүүдые, зорилгонуудые тобшохонооршье hаа, гүнзэгыгөөр шэнжэлхыемнай, зүбшэн хэлсэхыемнай баадхана. Удаань мүнөөнэй байдалhаа гараха тодорхой харгы замуудые хамтаараа хараалха ёhотойбди.

Политическэ байгуулалтые хубилган шэнэдхэлгэ ажахын-экономическа реформоhоо нилээд уридлажа ябаhаниинь мүнөө маанадта элн байна.

Совет, ажахын зургаануудай хүсэлэл оролдолгонуудай ашаар экономическа реформо бэелүүлхэ талаар түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байна. Гэбэшье үнгэрhэн үе соо арадай ажахыда нэгэ газарhаа мүнгэ hомолхо гүрим үргэлжэлүүлэгдэhэн байгаа. Тиимэhээ предприятинуудай бэеэ даагаад, ажахын тоосоондо оролго, ажалай эмхидхэлэй ба түлбэриин шэнэ түхэл шэнжэнүүд, кооперативуудые хүгжөөлгэ, гадаадын дэлгүүртэ гаралга ба ажахын реформын бусад актнууд маанадай хараалhан ашаг үрэ үгэжэ шадабагүй. Тиин мүнөө СССР-эй Верховно Соведэй Зөөри тухай, Арендэ тухай, Газар тухай, Нютагай өөhэдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын ба нютагай ажахын үндэhэ hууринууд тухай СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаhан хуулинууд экономическа реформо бэелүүлхэ, сүлөөтэ дэлгүүрэй экономикодо орохо талаар правительствын зохёоhон бүлэг хуулиин проектнүүдые баталан абалгада тон шэнэ эрхэ байдал байгуулха байна.

Иимэ эрхэ байдалда хүдэлхэ талаар бидэнэй үшөөл бэлэн бэшэ байhые тохёолдоhон байдал үшөө дахин элирхэйлэн харуулна гэжэ hананаб. Мүнөө арадай ажахын комплексын хэрэгүүдые, түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэлэй даабаринуудые дүүргэлгэ иимэ тобшолол хэхэ арга олгоно.

Совет, ажахын зургаануудай, промышленностиин, барилгын, хүдөө ажахын ба бусад hалбаринуудай предприятинуудай болон эмхинүүдэй ажал ябуулга удаан болзорой программын, Алас-Дурна зүгэй нютагта, Буряадай АССР-тэ үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгын даабаринуудые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэжэ байhыень таанад мэдэнэ ха юмта даа.

Хэрбээ хуушанай юрэнхы хэмжээнүүдээр тоолохо болоо hаа, бүхы үрэ дүнгүүдэй хэмжээн арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлдэ түйлагдаhан тоо баримтануудhаа нилээд дээшээ байна. Жэшээнь, 1986—1989 онуудта капитальна hомололгонуудай 36 процентнь арадай ажахыда гаргашалагдаа hэн. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин дүүргэлтэ 21 процентээр дээшээ гараа гэхэ гү, али арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэлэйхиhээ 21 процентээр дээшээ гараа, Гол фондну-дые ашаглалгада оруулалга 2,2 дахин ехэ болоо.

Промышленна үйлэдбэри 1985 оной хэмжээндэ орходоо табанай нэгэ хубяар дээшэлээ, промышленностьда ажалай бүтээсэ дүрбэнэй нэгэ хубяар ургаа. Байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулалга нэгэ хахад дахин дээшэлhэн, хүдөө ажахын бүхы продукци үйлэдбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээн 12 процентээр ургаhан байха юм. Агропромсоюзай материально-техническэ үндэhэ hуурине хүгжөөлгэдэ горитой ехэ капитальна hомололгонууд гаргашалагдаа. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын ниитэ хэмжээн 1985 онойхиhоо 27 процентээр дээшэлээ. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар 100 гаран предприяти болон эмхинүүд нэмэжэ хабаадуулагдаhан байгаа. Дүрбэн жэлэй туршада тэдэниие үйлэдбэрилгэ 1,5 дахин ехэдхэгдээ, тэрэ тоодо соёлой-ажаhуудалай ба ажахын эд бараа гаргалга 79 процентээр нэмээгдээ. Хүн зоной hуудал байдалые түлбэритэйгөөр хангалгын хэмжээн ехэдхэгдээ.

Байгал нуурай оршон тойронхи байгаалиие гуримшуулан hайжаруулха талаар хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлэн, 1987—89 онуудта уhанай ба агаарай оршон байдалые хамгаалха талаар 39 объект ашаглалгада оруулагдаhан байгаа.

Тиигэжэ, хэрбээ тобшохоноор хэлэхэ болоо hаа, арбан хоёрдохи табан жэлэй үнгэрhэн дүрбэн жэлэй гол дүнгүүд иимэ байна. Хэрбээ заншаhан хуушанай хэмжээнүүдээр сэгнэхэдэ, иимэ байна гэжэ дабтаха ёhотойб.

Гэбэшье экономическа хүгжэлтэ хангажа, экономикые хүнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ шэглүүлжэ, социальна программануудые хурдан түргэнөөр шиидхэжэ үшөөл шадаадүй байhаарбди. Нютагай Соведүүдтэ байрын гэрнүүдые барилха түсэбүүд саг үргэлжэ таhалдуулагдана. Тиигэжэ хүнүүдые гэр байраар хангаха асуудалнууд муугаар шиидхэгдэнэ. Улаан-Үдэ хотодо түсэбтэ табан жэлэй эхин үеынхиhөө 6 мянгаар олон хүн зон гэр байрын оошорто зогсоhоор. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын хэмжээнүүд дээшэлбэшье, гол зүйлнүүд урдынхидал мэтэ дуталдана. Ушар иимэhээ нэн түрүүн мяханай зүйлнүүдтэ талон бии болгохо баатай болообди.

Арадай хэрэглэмжын эд бараан, эдлэл хэрэгсэлнүүд ехээр дуталдана, тиигэжэ эдэ бүгэдэ худалдан абагшадай дура гутаана.

Хүн зоной ашаг олзын ямаршье үндэhэ баримтагүйгөөр ургалта үнгэрhэн жэлдэ 34 процентдэ хүрэхэдэнь, эд бараанай эрьесэ оройдоол 23,8 процентээр дээшэлhэн байгаа. Энээнhээ уламжалан, эд бараан ехээр дутана. 1990 ондо гүрэнэй бюджедэй үри шэри 23,5 миллион түхэриг болохо. Энэ талаар абтаhан хэмжээнүүд ашаг үрэ багатай байба. Тиигэжэ эд хэрэглэлгын дэлгүүр дээрэхи байдалые хүшэр хүндэ болгоо.

Үйлэдбэридэ хабаагүй hалбаринуудай ажал хэрэгүүдые hайжаруулжа шадаагүй б д и. Нэн түрүүн соёлой, киногой, арадай эрдэм hуралсалай, элүүрые хамгаалгын, социальна хангалгын hалбаринуудые хүгжөөлгэдэ али бүхы юумэнhээ үлэhэн багахан мүнгэ hомолхо ябадал зайсуулагдаагүй байhаар. Эдэ hалбаринуудай материальна үндэhэ hуури, эндэ ажалладаг хүдэлмэрилэгшэдэй социальна байдал хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табина. Имагтал байгша ондо ород драмын театрай барилгын талмай бэлдэгдэжэ эхилээ. Гэр байрын дуталдаhан дээрэhээ искусствын хүдэлмэрилэгшэд зохёохы коллективүүдhээ ондоо тээшээ гаража ошохо ушартай болоно. Элүүрые хамгаалгада хангалтагүй байдал тохёолдонхой. Илангаяа хүдөө нютагуудта больницанууд, поликлиникэнүүд, убшэн элирүүлхэ мүнөөнэй түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүд, эм дом дуталдана. Энэ hалбарида мэргэжэлтэдэй, дунда ба бага зиндаагай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй дуталдажа байhан ушартай эбсэхэ ёhогүйбди. Тэдэнэй hуудал байдалай асуудалнуудые хангалтагүй hулаар шиидхэhэнhээ энэ ушар болоно бшуу. Арадай эрдэм hуралсалые хубилгалгын, үндэр наhатай хүнүүдтэ, инвалидуудта социальна туhаламжа үзүүлхэ, тэдэнэй материальна үндэhэ hуурине бэхижүүлхэ программанууд hайнаар бэелүүлэгдэнэгүй.

Гэр байрын-коммунальна ажахыда олон тоото асуудалнууд шиидхэгдээгүй байhаар. Эдэ бүгэдэ хүнүүдэй hанаа зобооно, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэнэ. Улаан-Үдэ хотодо 2-дохи ТЭЦ-эй барилга түсэбөөр хараалагдаhанhаа гээгдэжэ ябана. Олон дабхартай гостиница удаан саг соо баригдажа байнхай. Гэр баридаг нэгэдэлэй хүсэн хахад хубиhаа халта үлүүгээр ашаглагдана. Материальна болон кадрнуудай дутагдал городой байрын гэрнүүдые капитальнаар заhабарилха хэрэгтэ ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулна.

Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалгын асуудалнууд орёо хурса болонхой. Улаан-Үдэ хотын промышленна узел Байгал нуурта хангалтагүй нүлөө үзүүлнэ. Эдэ бүгэдэ городой хүн зоной ажабайдалда мүн лэ муугаар нүлөөлнэ.

Гэмтэ ябадал ургажа байна. Элирүүлэгдээгүй хэрэгүүд олошорно. Хуули гуримые hайнаар сахижа, хуули ёhо эбдэгшэдтэй тэмсэлые улам эршэтэйгээр ябуулха хэрэгтэй.

Дээрэ дурсагдаhан бухы асуудалнууд хоорондоо нягта холбоотой. Эдэнэй нэгые нүгөөдэнь hэлгэжэ болохогүй байна. Тиимэhээ бидэ шухала шиидхэбэринүүдые б а т а л а н абаха ёhотойбди. Республикын Министрнүүдэй Совет эдэ бүхы ажал хэрэгүүдые үргэлжэ дээрэнь бэелүүлхэ хараатай юм. Иимэ шэглэлээр саашадаашье хүдэлхэбди. Тиихэдээ хүсэ шадалаа, сүлөө сагаа гамнахагүйбди. Республикын депутадай корпус, эрдэм ухаан, олониитэ энэ талаар маанадта ехэ туhаламжа үзүүлхэ байха гэжэ найданабди.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг «А» бүлэгэй предприятинуудай тэдэниие ехээр үйлэдбэрилхын, мүн оборонно предприятинуудые хурдан түргэнөөр, аша үрэ ехэтэйгээр шэнэдхэхын тула гүрэнэй капитальна hомололгонуудые зүбөөр хубаарилха гэшэ правительствын түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудай нэгэниинь болохо ёhотой.

Промышленна продукци ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгые бэелүүлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгые урмашуулха, предприятинуудай ашаг үрэ арьбадхаха шухала. Тиихэдээ шэнэ технологинуудые, ажалай эмхидхэлэй шэнэ түхэл шэнжэнүүдые нэбтэрүүлхэ, али бүхы продукцяар хангалгын гурим журамые хязгаарлуулhанай түлөө материальна харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта манай томо ехэ промышленна предприятинуудые hэльбэн шэнэлхэ, эндэ шэнэ технологинуудые нэбтэрүүлхэ асуудалнуудые правительство hуларшагүй хинэлтэ дороо абаха ёhотой. Эндэ маанадта hайнаар бодомжологдоhон, эрдэм ухаанда үндэhэлhэн программа хэрэгтэй. Тэрэниие унжагайржа байнгүй, зохёон абаха зэргэтэйбди. Научна, проектнэ эмхи зургаанууд энэ талаар бидэнэртэ ехэ туhаламжа үзүүлхэ ёhотой. Промышленна предприятинуудай ажалша коллективүүд эдэбхитэй үүсхэл гаргаха байха.

Дэлгүүртэ оролгын эрхэ байдалда жэжэ ба дунда зэргын хэмжээнэй предприятинуудые тусхай шэглэлтэй предприятинууд болон цехүүдтэй хамта хүгжөөхэ, ажалша коллективүүдэй тэдэниие арендэдэ абалгые зоримгойгоор нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриин кооперативуудые, акционерна предприятинуудые байгуулгые али болохоор урмашуулха, зөөриин элдэб түхэл шэнжэнүүдые нэбтэрүүлхэ, нэн түрүүн концернүүдые, ассоциацинуудые, консорциумуудые байгуулгада, мүн гадаадын партнернуудтай, нэн түрүүн АТР-тэй хамтын предприятинуудые байгуулха шухала.

Нэгэ газарhаа промышленностиие хангалгые материальна нөөсэнүүдээр хангалгые хороолго нэн түрүүн «Бурятглавснабай», республикын Госснабай үндэhэ hуури дээрэ оптово-аралжаа наймаанай фирмэнүүдые, нэгэдэлнүүдые байгуулха зорилго табина.

[Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта].

БАЙДАЛНАЙ, ЗОРИЛГОНУУДНАЙ

Мэргэжэлэйнгээ hайндэртэ ажал тухайгаа дахин дахин бодомжолоод үзэдэг заншал бии. Тушаалдаа хэр таарамаар хүдэлнэ гээшэбиб, үдэр бүриин хэрэгүүд соогуур хүдэлмэриингөө гол шэглэл алдаагүй гүб, алдуунуудни ямар бэ гэхэ мэтээр. Энэ үдэр амжалта тухай hанаата болоhоной үлүү ха.

Нээрээшье, манай албанда амжалта тухай абаhаар хэлэхэгүйш. Гол шалтагааниинь гэхэдэ, АТС-үүдэй хүсэн бага, телефон табиюулхые хүсэhэн хүн бухэниие хангажа шадахагүйбди. Город дотор мүнөө 34 100 номер бии hаань, эгээл эды зон ээлжээндэ бэшүүлэгдэнхэй. Эдэнэй 239-ниинь нэгэдэхи бүлэгэй инвалид, 329-ниинь дайнай инвалид, 1338-ниинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветерануууд мүн. Телефоной утаhа татажа оруулхада бэрхэтэй газарта олон инвалидууд, дайнда хабаадагшад ажаhууна. Аршаан, Шишковко, Доодо Комушка, Горький поселок, Сэлэнгын баруун бэе гээд тододхоё.

Иигэжэ хотодо ажаhуугша 100 хүн бүриин оройдоол 9,5-ниинь гэртээ гү, али ажалдаа телефонтой гээд тоолобол, РСФСР-эй хото, городууд соо энэ талаар 69-дэхи hуури эзэлнэбди. Юрэнхыдөө, энэмнай хойнотолгодо ороhон гансахан албан бэшэ гээд hанаагаа амарангүй, гээгдэлтэ байдалhаа гарахые оролдохо ёhотойбди. Энээниие бидэнэр, залуу мэргэжэлтэд илангаяа hонороор, хурсаар ойлгохо зэргэтэйбди. Эгээл иимэ асуудалаар партийна эхин организацидаа коллективэйнгээ бүхы гэшүүдэй хабаадалгатайгаар суглаа үнгэргөө бэлэйбди. Зохёохы нилээд олон дурадхал оруулагдаа hэн. Суглаагаа юрын юрьеэнэй мэтээр бэшээр, бултанай hонирхол үүсхэмээр үнгэргэхые оролдодог болообди. Үгыл hаа, юунэйхи гэжэ хэлээ мини дэлгээхэ юм?

Өөрөө юрын монтерhоо ажалайнгаа намтар эхилээ hэм. Мүнөө 2-дохи, 4-дэхи АТС-эй линейнэ албанай хүдэлмэри хүтэлбэрилнэб. Гол түлэб хэрэглэгшэдые сэхэ хангажа, телефонно холбооной найдамтай байхын тула оролдонобди. Ашаглалга ба заhабарилга — энэл даа үүргэмнай. Утаhанай таhараа hаа, холбон заhадаг хүдэлмэришэд, канализационно түхеэрэлгэнүүдэй, мүн линейнэ монтернууд гэжэ илгардаг юм. Эрхимүүд соohоо электромонтер Ю. А. Плишкиниие, утаhа холбон заhадаг В. С. Анакиниие нэрлэмээр.

Хэдэн ажаглалта тусгаарлан хэхэ хүсэлтэйб. Юуб гэбэл, энэмнай городой ажахыда, телефон хэрэглэгшэдтэ шухаг хабаатай юумэн. Зундаа аадар бороогой ороходо, уhаниинь доошоо набтар налуу руу урдажа газар доогуур татагдаhан телефоной утаhа муудхаана. Бусад зарим городуудта энээниие hэргылхын тула тусхай хамгаалгын түхеэрэлгэнүүд тодхогдодог юм. Иимэ барилга эрхилхэ тухай асуудал нэгэнтэ бэшэ табиhан байхабди. Теэд мүнөө дээрээ засаг захиргаан бодотоор анхарнагүй. Гэхэтэй хамта трамвайн линиин гараhан газарhаа зайн галай тушаа телефонно утаhан дайралдаhан байбал, мүн лэ муудадаг юм.

Эгээл hанаа зобоомо юумэн гэхэдэ, Улаан-Үдымнай барилгашад нюдэ балай хүдэлжэ hурашанхай, утаhыемнай таhа татажа зобооно. 1988 ондо эдэнэй оhол гаргаhанhаа боложо, 14 эбари болоhон hаа, нёдондо энэ тоо 22-то хүрөө. Мантай хэлсээ баталдаггүй, зүбшэнгүй хүдэлмэрээ ябуулдаг коллективүүд соohоо ЛВРЗ-гэй барилгын управлениие, «Спецстроймеханизация» трестын барилга-оньhожоруулгын 1-дэхи управлениие нэрлэмээр. Харин барилгашадай уридлан дуулгаа hаань, технигүүднай ошожо, утаhанай татагдаhан газар заажа үгэхэ байна ха юм. Гэхэhээ эхилээд бодомжолоод үзэбэл, гуримшуулха ёhотой юумэн олон даа.

Городоймнай үйлсэ, гудамжануудта 679 таксофон тодхогдонхой. Город хоорондын 89 телефон хүдэлнэ. Теэд үе-үе болоод лэ эбдэршэдэг юм. Хэн гэмтэйб? Үхибүүдээ hайнаар хүмүүжүүлжэ шададаггүй түрэлхид гү, али хулиган ааша гаргагшад өөhэдөө гү? Ошоод лэ заhаад ерэн гэhэй үглөөдэрынь кабинын шэл хаха бута сохигдонхой, телефоной трубка эбдэрэнхэй байдаг. Үлүү гарахадаа бүри мүнгэнэйнь хайрсагые хобхо татажа абаад ябашадаг юм. Хоёр мүнгөөр ороhон нөөсэдэ hанаашархаа юм гү, али тиимэл hаа гарынь зохолжо байлгадаггүй юм гү гэжэ гайхамаар. Эгээл голхоролтойнь гэхэдэ, милициин органууд иимэ хуули буса ябадалнуудые элишэлхые оролдодоггүй. Хэрбээ иимэ хүдхэшүүлэй баригдаашье hаань, муртэй хэмжээ абадаггүй. Жэшээлбэл, Борсоевой үйлсэдэхи город хоорондын хөөрэлдөөнэй кабинаhаа телефоной мүнгэнэй хайрсаг хулгайлагдаhан байна. Мэдүүлгэ бэшэhэмнай, уголовно хэрэг эхилхэгүй гэhэн харюу ерээ hэн. Шалтагааниинь гэхэдэ, мүрдэлгэ үүсхэхэ гэхэдэнь, хулгайлагдаhан... мүнгэн арай бирагүй бага байшаба ха юм. Оюун бодолойнгоо, соёл болбосоролойнгоо хэмжээе, ямар нэгэн үзэмжэгүй муухай ябадалда сэгнэлтэ үгэхэдөөшье, мүнгэнэй харааhаа заатагүй сэгнэхэ болоно гүбди? Иимэл хайхарамжагүй байхадамнай, мүнөөдэрэй хулгайшан үглөөдэрынь бүришье жэрхэмээр юумэ хэхэ ха юм.

Ерээдүймнай хүгжэлтөөр хүн зон hонирхоно ха. 6-дахи АТС- 1991 оной хоёрдохи хахадта ашаглагдаха хараатай. Шэлэй заводой, ЛВРЗ-гэй, Заречный, Сокол поселогуудай хүн зондо телефонууд дурадхагдаха. Восточный посёлогто 5-дахи АТС-эй проект табигданхай. 10 мянган номертой байха юм. 1990 ондо 1-дэхи АТС-эй барилга дээрэ 1 миллион 428 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэгдэхэ аад, оройдоол 400 мянган түхэриг hомологдобо. Энэ объектын ашаглалгада тушаагдахада, 5 бэшэ, харин 6 тэмдэгтэй номернууд бии болгогдохо. Мэдээсэлэй бүхы албанууд тиишэ нүүхэ. Октябрьска районие абаад харабал, 7-дохи АТС мүнөө түгэсхэгдэжэ байнхай. 34-дэхи АТС 43-дахи кварталда хараалагдана. 47-дохи квартал илангаяа hанааемнай зобооно. Тэндэ ерэхэ жэлнүүдтэ арга хургыень оложо 1000 номер табиха хүсэлэнтэйбди.

Коллективнай эбтэй, 27 коммунисттайбди. Партийна эхин организациин секретаряар hунгагданхайб. Политическэ ажабайдалай эдэбхижэжэ, энэ талаар бэрхэтэйшье байhан сагта олоной түлөө оролдохо ёhотойб гэhэн хүсэлни иимэл даа.

Б. ЦЫРЕНОВ,
Улаан-Үдын городской телефонно станциин техрайоной инженер.

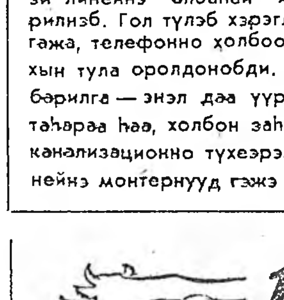

1990 ондо үнеэн бүриhөө 2500 килограмм hү haaxын түлөө!

1990 оной майн нэгэнэй мэдээн

Районууд	haагдаhан hүн (килограммаар): Жэлэй эхинhээ үнеэн бүриhөө	Нёдондонойхитой сасуулхада (+) ба (−)	Үнеэн бүриhөө суудхэдэ	Жэлэй эхинhээ хойшо бухыдөө haагдаhан hүн нёдондонойхитой сасуулхада (центнерээр) (+) ба (−)
Хойто-Байгалай	992	+19	9,2	+210
Прибайкалиин	940	+40	8,6	+1295
Сэлэнгын	884	+189	7,8	+6521
Кабанскын	884	−1	8,1	−67
Тарбагатайн	874	+44	7,5	+2383
Ивалгын	866	−76	7,2	−3243
Мухар-Шэбэрэй	847	+77	7,4	+4721
Зэдын	826	+32	6,6	−3602
Хоринын	807	+109	7,1	+3669
Загарайн	785	+36	7,0	+2103
Хурамхаанай	769	+91	7,5	+2313
Түнхэнэй	749	−66	6,6	−3131
Бэшүүрэй	705	+37	6,1	+1695
Яруунын	705	+69	6,6	+3652
Баунтын	672	−29	6,2	−230
Захаминай	644	+14	5,6	+283
Баргажанай	629	+107	5,4	+4225
Хяагтын	590	−143	4,9	+4215
Хэжэнгын	562	+27	5,5	+156
Ахын	264	+53	2,4	+310
Республика бухыдөө	772	+27	6,8	+27587

Совет Социалис Республиканууд ...ай Президентын Указ

...н шэн зоригой түлөө» орденоор нүхэр ...новые шагнаха тухай

...нүүдтай автобусой гэнэ усалые ... талаар шэн зоригто ябуулгануудые ...й түлөө РСФСР-эй Автомобильна ...ын министерствын Улаан-Үдын пас... автотранспортна 2-дохи предприя... ошон нүхэр Ефимов Иван Григорье... хубиин шэн зоригой түлөө» орденоор

...Социалис Республикануудай Союзай
Президент М. ГОРБАЧЕВ.

...а, Кремль
...оной майн 4.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Профессор Г. Л. Санжиевта «РСФСР-эй эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

Эрдэм ухаанай ажал ябуулгын талаар габьяатай байhанайнь түлөө «РСФСР-эй эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Санжиев Гармажап Лудуповичта — түүхын эрдэмэй доктор, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай ниитын эрдэмэй институдай таhагые даагша.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 1990 оной майн 4.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай зохёохы ажалтай хүдэлмэрилэгшэдтэ РСФСР-эй хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо тухай

Совет театральна искусствын талаар габьяатай байhанайнь түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо:

«РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша»

Ким Борис Анатольевичто — ахамад хормейстер.

«РСФСР-эй габьяата артист»

Аюрова Ольга Дашиевнада — оперын солистка;
Бальжинимаев Вячеслав Дашинимаевичта — оперын солист;
Бороев Болот Дашиевичта — оперын солист;
Дудеева Тэтьяна Иннокентьевнада — баледэй солистка;
Тин Анатолий Николаевичта — оркестрэй солист.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 1990 оной майн 4.

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи се

В. Б. САГАНОВАЙ хэhэн элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха талаар предприятинуудай хүдэлмэриин ашаг үрые сэгнэлгэ урдынхиhаа ондоо эрилтэнүүдые табихые баадхана. 1989 ондо республика дотор арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын түсэб дүүргэгдээ, 385 миллион түхэригэй эд бараан гаргагдаа. Бүхы юумэн гэмгүй hайн хэбэртэй. Зүгөөр үйлэдбэрилэгдэн гаргагдадаг эд бараанай ассортимент тон ахир тулюур байна, нютагай түүхэй эдээр бүтээгдэhэн эдлэл хэрэгсэлнүүд багаар гаргагдана, эдэ бүгэдэ бусад областьнуудhаа асарагдана. Энэ талаар хубсаhанай хабшуур, хамуур болон хүрэзнүүдые жэшээ болгон дурдалтай. Түхэл дүрсэнүүдыень hайжаруулангүй, шанарыень дээшэлүүлэнгүй, эд бараанай сэнгүүдые нэмээhэнэй ашаар лэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэдэг байнабди. Хэдэн арбаад предприятинууд энээгээр дашуурдаг. Олохон предприятинууд бусад үйлэдбэринүүдые хангаха түсэбүүдээ дүүргэнэгүй. Тусхайлбал, нмагтал үнгэрэгшэ жэлдэ 25 предприяти абаhан уялгануудаа дүүргэжэ шадаагүй hэн. Тэдэнэр 9 миллион түхэригэй эд бараа дутуугаар эльгээhэн байгаа. Энэ hалбариин предприятинуудай хүдэлмэриие сэгнэхэдээ, түсэбүүдэй дүүргэлтые процентээр хараалжа болохогүй. Энэ хадаа өөhэдыгөө мэхэлhэн, хэрэглэгшэдые мэхэлhэн ябадал болохо байна. Нэн түрүүн ургалтын эршэ дэлисые сэгнэхэ шухала.

Нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын, сүлөөтэ дэлгүүрэй харилсаанай эрхэ байдалда хүн зоной ба ажалша зарим коллективүүдэй аша туhые холбохо гээшэ хүшэр бэрхэшээлтэй байна. Гэбэшье энээниие бэелүүлхэ шухала. Нэн түрүүн хүнгэлэлтэнүүдэй, налог татабариин гуримуудаар, акцирнерна түхэл шэнжэнүүдые нэбтэрүүлгээр энээниие түйлажа болоно.

Капитальна барилга байгуулэмжые эрид хубилгаха эрилтэ табина. Байрын гэрнүүдые, социальна, соёлой-ажаhуудалай объектнүүдые, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ предприятинуудые, цехүүдые, байгаали хамгаалгын объектнүүдые барилга үргэнөөр бэелүүлэгдэхэ ёhотой.

Юундэб гэхэдэ, байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулха талаар табан жэлэй түсэб дүрбэн жэлэй туршада 71 процент дүүргэгдэhэн байгаа. Энэ гэзгэдэлые бидэ гаталан дабаха зэргэтэйбди. Эндэ правительство гол хүсэлэл оролдолгонуудаа нарин сэмбын комбинадай хүсые гүйсэд дүүрэнээр ашаглаха, Мухар-Талын перлидэй ашагта малтамалтай газарта карьер, буталалга-илгалгын фабрика бариhанай ашаар түүхэй эдээр хангалгые бэхижүүлхэ, үргэлжэ ханатай гэр барилгын цехтэй Гусиноозерскын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводые ашаглалгада оруулха, Загорскын ханын материалнуудай заводые hэльбэхэ, тэрэнэй хүсые дээшэлүүлхэ талаар правительство оролдолго гаргаха зэргэтэй. Хирпиисэ гаргахын тула таарамжатай hайн арга боломжонуудтай нютагуудта зундаа хүдэлдэг хирпиисын заводуудые барихаар түсэблэгдэнэ. Армагай хэрэгсэлнүүдые, шэрэм радиаторнуудые, бусад материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха арга боломжонуудые байгуулха, бэдэржэ олохо, энээнэй тула гадаадын экономическа холбоо барисаае хэрэглэхэ талаар ехэ юумэ хэдэг коллективүүдые али болохоор урмашуулха шухала. Шэлэй, цементын ба асбоцементын хэрэгсэлнүүдэй заводуудые шэнэ, гадаадын оронуудай технологиин үндэhэ hуури дээрэ hэльбэн шэнэдхэхээр саг тулажа ерээ.

Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха зорилгын сахигдажа байхада, республикын модоной түүхэй эдэй, илангаа Байгал нуурай оршондо түүхэй эдэй үндэhэ hууриие хэрэглэлгэдэ шэнээр хандаха эрилтэ табигдана. Модо бэлдэлгын хэрэгые республикын ой модоор баян шэнэ нютагуудта абаашалга, Муйска болон Уоянска леспромхозуудай мэдэлдэ оруулалга нөөсэ алмадаг технологинуудые нэбтэрүүлгэтэй таарaлдуулан табигдаха ёhотой. Модо бэлэдхэгшэд сагдуул модо hуулгаха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха тухай хуули зохёожо, баталан абаха байна. Модо унагаахынгаа урда тээ тэрэниие hуулгаха шухала гэhэн гол ёhон эндэ баримталагдаха зэргэтэй.

Хубиин гэр байрэ барилгые урмашуулхые, предприятинууд болон эмхинүүдэй өөhэдынгөө мүнгэ зөөрөөр ажахын аргаар барилга хэлгын, байрын гэрнүүдые ба социальна объектнүүдые бодхоолгын хэмжээнүүдые улам үргэдхэхые гүрэнэй секторэй квартирануудые, байшангуудые ажаhуугшадта, хүн зондо худалдажа эхилхые правительство хараална.

Хүн зоной, нютагай засагай зургаануудай зүгhөө «Гэр байра-2000» гэhэн программые бэелүүлхын түлөө хиналтаяа шангадхаhанай үндэhөөр гэр байра барилгын түсэбүүдые дүүргэхын түлөө подрядна эмхинүүдэй, тэдэнэй ажалша коллективүүдэй болон хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлгэдэ онсо анхаралаа хандуулха юм.

Соёлой, элүүрые хамгаалгын ба бусад социальна эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй объектнүүдые барилгада нютагай бюджедүүдhээ мүнгэ зөөри эдэбхитэйгээр элсүүлхэ шухала гэжэ тоолонобди. Гэхэтэй хамта өөhэдынгөө нөөсэнүүдээр социальна барилга хэдэг, кооперациие байгуулжа, хамтын медицинско-санитарна частьнуудые, интернат байшангуудые, пансионадуудые, хамтын байрануудые, үмсын гэрнүүдтэй hуурин тосхонуудые, социальна городогуудые байгуулдаг предприятинуудта, эмхинүүдтэ, ажалша коллективүүдтэ эгээл таарамжатай байдал байгуулха юм.

Улаан-Үдэ хотодо олон дабхартай гостиницын, 2-дохи ТЭЦ-эй, ород драмын театрай, Үдэ мүрэн дээрэ хүүргын, бусад объектнүүдэй барилгые дүүргэхын тула республикын барилгын бүхы комплексын нөөсэнүүдые, хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ.

hэеы гуталай шэнэ фабрикын проектно-сметын документаци 1988 ондо «Бурятводоканал», республиканска санэпидстанци, Гидромедобсерватори гэхэ мэтын байгаалиие хамгаалдаг зургаануудтай зүбшэн хэлсэгдэжэ, үгээ ойлголсоhон байгаа гэжэ таанад мэдэнэ ёhотойт. Эсэстээ хүдэлмэриин проект 1989 оной ноябрь hарада Байгаалиие сахин хамгаалха талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй дэргэдэхи экологиин соведтэ шэнжэлгэ, туршалга гараа hэн. Тиигэжэ Улаан-Үдэ хотодо hэеы гуталай фабрикын барилга эхилхээр зүбшөөгдэhэн байгаа. Республикымнай бүхы хүн зон тэрэнэй продукцяар ехээр дуталдадаг гээшэ.

Эдэ болон республикын бусад объектнүүд дээрэ БАМ-ай барилгын коллективүүдые хэрэглэхэ асуудалые ойрын сагта шиидхэхэ байнабди.

Сүлөөтэ дэлгүүрэй эрхэ байдалда байрын гэрнүүдые, социальна объектнүүдые барихын тула материальна нөөсэнүүдые элбэгжүүлхэ тухай асуудал гарана. Энэ асуудалые шиидхэхын тула өөhэдын олзоборилгын hалбаринуудые, тусхайлбал, ашагта малтамал шанаржуулгын, алта олзоборилгын, модо болбосоруулгын ба бусад hалбаринуудые байгуулhанhаа уламжалан, республикын абаhан арга боломжонуудые наринаар шэнжэлхэ шухала. Эдэ hалбаринуудай продукциие эдэбхитэйгээр наймаалха, андалдан абалсаха арга боломжонууд энэ талаар хараада абтана.

Гусиноозерскын ГРЭС-ые, Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-ые нүүрhээр хангаха. Түгныы нүүрhэнэй уурхайн барилгые түгэсхэлгэ республикын арадай ажахын ба хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгада шухала удха шанартай байха юм. Тэрэнэй барилгые түсэбтэ арбан гурбадахи табан жэлдэ дүүргэхээр хараалагдана. «Бурятгаз» гэжэ нэгэдэл хото городуудые, районуудые, hуурин тосхонуудые, малай фермэнүүдые, отарануудые газаар улам эдэбхитэйгээр хангаха ёhотой.

Районуудта электро-дамжуулгын лининүүдые, трансформаторна станцинуудые hэльбэн шэнэдхэлгые бүри эршэтэйгээр ябуулха, хүдөө нютагуудта байрын гэрнүүдые, үйлэдбэриин байрануудые дулаасуулхын тула электрын элшэ хүсэ үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Байгаалиие хамгаалгын объектнүүдые барилгада правительство онсо анхаралаа хандуулна. Байгаали хамгаалгын онсо гурим байгуулха, сахиха, хүнэй бэедэ ямаршье хоро хүргэдэггүй байдал тогтоохо шухала гэжэ Байгал тухай мэдээжэ тогтоолые бэелүүлгэhээ элеэр харагдана. Энэ асуудалые шиидхэлгэдэ дээрэhээ капитальна hомололгонууд, материальна нөөсэнүүд хэрэглэгдэхэ ёhотой. Юундэб гэхэдэ, Байгал хадаа гансал манай бэшэ, бүхы дэлхэйн арад түмэнэй баялиг мүн. Предприятинууд болон эмхинүүд, колхоз, совхозууд ажахын-экономическа аша туhала хаража байнгүй, байгаали сахин хамгаалгын шухала эрилтэнүүдые сахиха, оршон тойронхи байгаалида июул хоро хүргэхэгүй технологинуудые нэбтэрүүлхэ, хэрэглэхэ, арюудхан сэбэрлэлгын ба тооhо, газ татажа абадаг түхеэрэлгэнүүдые бариха, предприятинуудай болон гадаадын партнернуудай экономическа ажал ябуулгаhаа валютын хэрэгсэлнүүдые эдэ зорилгонуудта элсүүлхыень түйлахые правительство оролдохо ёhотой. Оршон тойронхи байгаалида хорото нүлөө үзүүлэлгын үрэ дүнгүүдые нөөсэнүүдые, хүнгэлэлтэнүүдые абалгын хэмжээнтэй улам нягтаар холбохо хэрэгтэй.

Улаан-Үдэ хотодо Сэлэнгын зүүн бэедэ сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые 1990 ондо барижа түгэсхэхэ шухала. Уhанай оhоосын түхеэрэлгын түрүүшын шата түгэсхэгдэжэ, содорегенерационно котельнуудые, картон хэдэг машинануудые hэльбэн шэнэлхэ, Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадта ариг сэбэрэй зоно байгуулха хэрэгтэй. Тимлюйн цементын заводто, Улаан-Үдын 1-дэхи ТЭЦ-дэ хэрэглэгдэhэн уhаяа дахинаа хэрэглэхэ түхеэрэлгэ hаяын болзорто ашаглалгада оруулхо шухала. Агропромсоюзай hалбарида байгаали хамгаалгын объектнүүдые бариха талаар тохёолдожо байhан гээгдэлые усадхаха ёhотойбди. Предприяти бүхэн, арадай депутадуудай нютагай Совет бүхэн, район болон город бүхэн өөhэд өөhэдынгөө газар дээрэ оршон тойронхи байгаалиие аршалан хамгаалхын түлөө харюусалгатай байха зэргэтэй.

Хүнүүдэй ажабайдалай эрхэ нүхэсэлнүүдые бодотоор hайжаруулхын тула коммунальна ажахы, түлбэритэй хангалга, худалдаа наймаа, транспорт ба холбоо бүри эршэмтэйгээр хүгжөөхэ гэжэ түсэблэгдэнэ.

Дүрбэн жэлэй туршада түлбэритэй хангалга үзүүлхэ хэмжээнэй, мүн эд бараанай эрьесын дээшэлээшье hаань, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгын горитойгоор hайжараагүй байhаниинь халагламаар. Хүдөө нютагуудай ажалшадые коммунальна, hуудал байдалай талаар хангалга урдынхяараал доогуур хэмжээндэ байлгагдана, квартирай телефонуудаар хангагдаса дэншье haa хангалтагүй, хүн зониие пассажирска транспортаар хангалгада ехэ бэрхэшээлнүүд бии. Харгынуудай муу байhан дээрэhээ республикын зуу гаран hуурин тосхонууд маршрутна автобусуудаар хангагданагүй.

Харгынуудые, илангаяа ажахы доторой харгынуудые заhалгада ба барилгада, транспортын предприятинуудай гарзатаха ябадалые үсөөн болгохо талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ нилээд ехэ капитальна hомололгонууд хэрэгтэй болохо. Өөhэдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилдэг нютагай бүхы зургаанууд тэдэниие бэдэржэ олохо ёhотой.

Түлбэритэй хангалга үзүүлхэ түсэбүүд дүүргэгдэхэдээшье, тэрэнэй шанар hайжарнагүй. 1989 ондо хүн зондо 147 миллион түхэригэй гэхэ гү, али 1 хүндэ бодожо үзэхэдэ, 144 түхэригэй түлбэритэй хангалга үзүүлэгдэhэн байгаа. Энэ дүнгөөр республикамнай РСФСР-тэ 48-дахи hуури эзэлдэг. Россин дундуур хэмжээн хүрэтэр эдэ дүнгүүдые hайжаруулха шухала.

Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэл соо розничнo эд бараанай эрьесын түсэб 100 миллион шахуу түхэригөөр дутуу дүүргэгдээ. Хэрэг байдалые hайжаруулхын тула ямар хэмжээнүүдые абаха ёhотойб? Нэн түрүүн худалдаа наймаанай эмхи зургаануудые эд бараагаар хангахын түлөө манай предприятинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинууд үйлэдбэриеэ үргэдхэхэ, сэхэ холбоо барисаа үргэнөөр хэрэглэхэ, хилэ шадарай худалдаа наймаа хэжэ, эд бараа андалдан абалсаха, эд бараанай нөөсэнүүдые бүри шадамараар хэрэглэхэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг, хүн зондо хэрэгтэй туhаламжа үзүүлдэг кооперативуудые хүгжөөхэ ёhотой.

Эдэ бүгэдэ, мүн акцинуудые, үнэтэй сэнтэй сээрhа худалдажа, хүн зоной үлүү мүнгэн зөөри хабаадуулха талаар хэмжээнүүд экономикодохи финансын байдалые hайжаруулгада шэглүүлэгдэхэ юм.

Элүүрые хамгаалгын, соёлой, арадай эрдэм hурвалсалай, социальна хангалгын материально-техническэ үндэhэ hууриие бэхижүүлхэ, энэ зорилгоор капитальна hомололгонуудые, нютагай Соведүүдэй, баазова предприятинуудай, колхоз, совхозуудай финансова шэнэ арга боломжонуудые хэрэглэхэ, тэдэнэй материальна байдалые саашадань hайжаруулха хэрэгтэй. Бэшээр hаа, кадрнуудые хүдэлгэжэ, эдэ hалбаринуудай хүдэлмэриин шанарые hайжаруулха асуудалые шиидхэжэ шадахагүйбди. Дэлгүүрээр гуримшуулагдадаг экономикодо шэлжэн ороходоо, пенсионернүүдые, инвалидуудые, hурагшад болон студентнүүдые, гол түлэб заагдаhан hалбаринуудта хүдэлдэг бага олзо доходтой хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаар лаб хангаха гурим байгуулхаяа hананабди. Соёл болбосоролдо, киногоор хангалгада ба элүүрые хамгаалгада ажахын тоосооной бюджетнэ харилсаануудые бодомжотойгоор нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

«Анхарал оролдолго», «Элүүр энхэ байлга» гэhэн социальна программануудые бэелүүлхын, үндэhэн хэлэнүүдые, физкультура болон спорт, бусад зарим hалбаринуудые хүгжөөхэ зорилгоор социально-соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэриие мүнөөнэй эрилтэнүүдэй хэмжээндэ хүргэхын тула материальна ехэхэн тэдхэмжэ хэрэгтэй.

Бүхы hалбаринуудта гурим журам hайжаруулхын, үйлэдбэриин шэнэ харилсаануудые, арадай ажахын, экономикын бүридэлые hайжаруулхын тула эмхидхэлэй ба материальна талаар ехэхэн гаргаша хэрэгтэй болохо. Гэмтэ ябадалай олошоржо байлгые зогсоохо хэрэгтэй. Хуули хамгаалха зургаануудай харюусалгые дээшэлүүлхынгээ хажуугаар хуули эбдэлгэтэй тэмсэл шангадхахын тула экономическа бүхы эрхэ нүхэсэлнүүдые хэрэглэхэ шухала.

Муниципальна милици, налогой инспекцинүүдые, хиналтын ба гэмтэ ябадал сэрэлгын бусад эмхинүүдые байгуулха гээшэ энэ шэглэлээр шэнэ алхамууд болохо ёhотой.

Республикын социально-экономическа хүгжэлтын дүнгүүд, шиидхэхээр болоhон асуудалнууд, мүн Министрнүүдэй Соведэй аппарадай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай болон хүдэлмэриин ажахын зургаануудай хүдэлмэридэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдаhан түрүүшын ээлжээнэй зарим хэмжээнүүд иимэрхүү гээшэ.

Дүрбэн жэлэй туршада бүхы ажахынуудта продукци үйлэдбэрилхэ талаар түйлагдаhан зарим ургалта hү ба мяха худалдаха талаар дүрбэн жэлэй түсэбые 10 процент, үндэгэ —14, хартаабха —7 процент үлүүлэн дүүргэхэ арга олгоо. Харин овощ үйлэдбэрилгэ 12 процент хороогдоо.

Үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөhэнэй, ниитын секторто хонидой тоо толгойе нилээд хорооhоной эсэстэ продукци үйлэдбэрилгын ба худалдан абалгын энэ ургалта түйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Үйлэдбэриин иимэ өөрсэ янзын ургалта далда арга боломжонуудые ёhотойгоор дайраагүй. Аграрна секторые хүтэлбэрилгын экономическа онол аргануудта шэлжэн орохо талаар бирагүйхэн хэмжээнүүд энээн тухай гэршэлнэ.

Колхоз, совхозуудай, таряашадай ажахын ба республикын АПК-гай арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ гээшэ хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые hайжаруулха гол зам болоно. Энээнэй тулада нэн түрүүн колхоз, совхозуудай газар дээрэхи хүдэлмэриие hайжаруулха, таряалангай ба сабшалангай гектар бүриин ашаг шэмые бүхы хэмжээгээр hайжаруулха, үрэжэлые hайжаруулха талаар саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргаха хэрэгтэй.

Эзэн бусаар, гуримгүйгөөр хэрэглэhэн дээрэhээнь ажахынуудай 1 миллион шахуу гектар газар уhанhаа нуража, hалхинда үлеэгдэжэ hалана. Урданьхэрэглэгдэдэг байhан 60 мянга гаран гектар таряалан ба нуга сабшалан орхигдожо, hөөг бургааhаар хушагдаа. Иимэрхүү байдал Яруунын, Баунтын, Загарайн ба бусад районуудта үзэгдэнэ. Энээниие сараха талаар хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Нёдондо жэлдэ республикада таряалангай 1 гектарта дунда зэргэнь оройдоол 2 тонно наг шэбхэ, тэрэ тоодо паар газарта 6 тонно оруулагдаhан байгаа. Научна эмхи зургаануудай мэдээнүүдэй ёhоор, ротациин туршада (3—4 жэл) гектарай 2-hоо 2,5 тонно хүрэтэр, харин наг шэбхэ оруулагдаагүй паар газарта —1,5—2 тонно үрэжэлтэ хүрьhэн hаладаг байна.

Паарай 1 гектарта 30—40 тонно наг шэбхэ жэл бүри оруулжа, энэ гээлтэ хоролтые хүсэлдүүлхэ ёhотой. Энээнэй тулада 6—8 миллион тонно наг шэбхэ хэрэгтэй. Гэбэшье арай гэжэ 3 миллион тонно наг шэбхэ, торф, промышленна үлөөдэhэ бэлдэгдэдэг байна. Тиимэhээ ажахынуудта наг шэбхэ хадагалха байрануудые барилгада, тэрэниие нөөсэлхэ ба бодомжотойгоор хэрэглэхэ асуудалда тон ехэ анхарал хандуулагдаха ёhотой. Тиигэжэ 4,5—5 миллион тонно хүрэтэр наг шэбхэ нөөсэлжэ болохо.

Минеральна утэгжүүлгэнүүдые хэрэглэхэ гээшэ мүнөөдэрэй шухала асуудал мүн. Байгаалиие хамгаалха асуудалнуудай табигдажа байhан дээрэhээ байгаалиие хамгаалха зургаанууд минеральна утэгжүүлгэ хэрэглэлгые хорооохые дурадхадаг байна. Нёдондо жэлдэ таряалангай 1 гектарта 49 килограмм минеральна утэгжүүлгэ оруулhан байгаабди. Орон дотор —120 гаран килограмм, ГДР-тэ —340, Голландида —800 килограмм оруулагдадаг. Эдэниие хэрэглэлгые хороохо гү, али үгы гү гэжэ бидэ шиидхэхэ ёhотойбди. Энэ талаар түрүүшын ээлжээнэй иимэ хэмжээнүүдые дурадхажа болохо:

— Газар дээгүүр утэгжүүлгэ тараажа хаяха аргаhаа огто арсаха, локальна, далангуудта тарааха аргада байн байн орохо, бүхы ажахынуудта овощ ба хартаабха таридаг полинууд дээрэ тэдэниие хэрэглэлгые болюулха;

— органическа утэгжүүлгэнүүдтэй холижо, тук хэрэглэхэ хэмжээе ехэ болгохо;

— сабшалангай газарта, бэлшээридэ хүрьhэндэнь hайса тараахаар минеральна утэгжүүлгэнүүдые оруулха;

— складай байрануудай барилгые түргэдхэхэ, тэдэнэй дэргэдэ ажахын ба ажахынууд хоорондын химизациин пунктнуудые эмхидхэхэ, минеральна утэгжүүлгэнүүд болон пестицидүүдые тараалгые тоо бүридхэлдэ наринаар абадаг болохо.

Ороohо таряанай зүйлнүүдые үйлэдбэрилгые бүхы хэмжээгээр ехэ болгохо гээшэ, урдынхидал мэтэ, республикын таряашадай анхарал оролдолго болохо ёhотой. Бүри мүнөө жэлдэ тэрэниие үйлэдбэрилгые адагынь 320 мянган тоннодо хүргэхэ шухала. Гүрэнэй тэжээлдэ найдаад лэ байгаа hаа, мал ажалай продукци ехээр абажа шадахагүйбди.

hүүлэй үедэ колхоз, совхозуудта ороohото ургамалнуудай талмайнуудые хаhаха ушарнууд үзэгдэнэ. Иимэ районууд өөhэдөө мэдээд ороohото ургамалнуудай талмайе хороогоо: Бэшүүрэй —8100 гектар, Мухар-Шэбэрэй —7900 гектар, Түнхэнэй —3200 гектар, Зэдын —11900 мянган гектар, бусад районуудта баhал эдээнhээ багашагаар хороогдоо. Ороohото ургамалнуудай талмай хорооxo баримтануудта эрдэм ухаанай ба ажахын талаар хэр зүйтэй зүб байhыень ойлгожо, шүүмжэлхы ёhоор хандаха хэрэгтэй.

Хартаабха үйлэдбэрилгые ехэ болгохо гээшэ баhал шухала зорилго болоно. Хартаабхын үргасын саг үргэлжэ бирагүй муу, харин гол шухалань гэхэдэ, урда тээнь хартаабха тарижа ургуулдаг байhан хэдэ хэдэн районуудта тарилгын талмайе үндэhэ баримтагүйгөөр хорооhоноийнь эсэстэ хартаабха тарижа ургуулга эрид, бүхыдөө 5750 гектараар хороhон байна. Тиигэжэ шэнэ үргасын гаратар хахад жэлэй үлөөд байхада городойхид, үхибүүд, үбшэн хүнүүд хартаабхын зүйлнүүдые эдихэ аргагүй болоно, худалдаа наймаандашье байнагүй. Дэлгүүр дээрэхи сэнгүүд даншье ехээр ургаа.

Бэшүүрэй районда хартаабхын таригдадаг талмай 450 гектараар, Мухар-Шэбэрэй —950, Түнхэнэй —420, Баргажанай —230 гектараар, мүн бусад зарим районуудташье хороогдоhон байна.

Хүн зониие хартаабхаар hайнаар хангахын тула жэлдэ 115 мянган тоннохоо бага бэшэ, хартаабха, тэрэ тоодо Улаан-Үдэ хотын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангахын тула 40 мянган тонно хартаабха хэрэгтэй.

Мал тэжээхэ зорилгоршье хартаабха ехээр хэрэглэгдэхэ ёhотой. Тэрээнhээ гадна республикаhаа гадуур хартаабха худалдажа, адли хэмжээнэй үрэ жэмэс, овощ, сараhа, мүн эдеэ хоолой бусад зүйлнүүдые, тэжээлэй ороohо ба холимол тэжээл абажа шадаха байнабди.

Олохон колхоз, совхозуудта хартаабхын полинуудые өөhэдын үрэhэ хүрэнгөөр хангаха асуудал шиидхэгдээгүй, хартаабха хадагалха байрануудаар хангагдаса 60 шахуу процент болоно. Ажахынууд жэл бүри хүн зонhоо хэрэгтэй үрэhэ хүрэнгэ худалдажа абадаг болонхой. Тиигэжэ городой хүн зониие хангахада хэрэгтэй хартаабхын нөөсэнүүдые буляажа абана бшуу. 1989 ондо мэдэгдээгүй сортын 9 мянга шахуу тонно хартаабхын үрэhэ хүрэнгэ хүн зонhоо худалдажа абтаhан байгаа. Энэнь хартаабхын ургасада, шанарта муугаар нүлөөлнэ.

Бүхы ажахынуудта 232 мянган тоннohоо бага бэшэ хартаабха үйлэдбэрилжэ, түсэбөөр хараалагдаhан 52 мянган тонно хартаабха гүрэнэй амбаарта оруулхын тула мүнөө жэлдэ боломоор бүхы юумэ хэхэ ёhотойбди.

Республика дотор БАМ-ай оршондохи нютагуудай хүн зониие хартаабхаар хангаха асуудал хүсэд шиидхэгдээгүй, «Нижнеангарсктрансстрой» УРС республика дотор хуулитаар хартаабха бэлэдхэхэ ёhотой юм. Тиигэбэшье урданайнгаа үлэмжэ бүлюу эрхэнүүдые хэрэглэн, УРС-ын хүтэлбэрилэгшэд ондоо областьнууд болон хизаарнуудта тэрэниие бэлэдхэхэ арга замуудые бэдэрдэг. Харин хэрбээ арсаа гээшэ hаань, республикын хүтэлбэрилэгшэдые баалажа, хартаабхаар хангуулхын тула бүхы шатын зургаануудта хандадаг байха юм. Энээндэ зэсэ табиха хэрэгтэй. УРС-ын предприятинууд бэлэдхэлэй бусад эмхи зургаануудтай хамта республика доторoo хартаабха бэлэдхэхэ ёhотой.

Овощ үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгэ бүри шанга асуудал болоно. Республикада хэрэглэгдэдэг овощой хахадhаа ехэ хубиие бидэ ондоо тээhээ асарбабди. Теплицын овощ үйлэдбэрилхэ талаар олон жэл бирангүйбди. Тон богони болзорто Гусиноозерскын ГРЭС дээрэ 3 гектар талмайтай теплицын барилгые дүүргэхын, мүнөө жэлдэ Улаан-Үдэ хотодо ба БАМ-да теплицын шэнэ комбинадуудые барижа эхилхын, ойрын жэлнүүдтэ республика дотор теплицэнүүдэй хамтын талмайнуудые 25 гектарта хүргэхын тула бүхы хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта хэбэр-намарай теплицэнүүдые бүри үргэнөөр хэрэглэхэ, тэдэнэй талмай 30 гектарта хүргэхэ. Тусхай шэглэлтэй, хамhабариин, хубиин ажахынуудта, хамтын огородуудта овощ үйлэдбэрилгые горитойгоор хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта Загарайн, Сэлэнгын, Прибайкалиин, Тарбагатайн, Баргажанай, мүн бусад зарим ажахынуудта овощой талмай нилээн хороогдоhон байна. Овощ тарижа ургуулгые саашадань хүгжөөхэ, тэдэнэй талмайе үргэдхэхэ, шанарыень hайжаруулха талаар правительствын хараалhан хэмжээнүүдые дэмжэхыень республикын Верховно Соведые, эдэ районуудай депутадуудые гүйха байнаб. Овощ хадагалха, буйлуулха талаар предприятинуудые байгуулха, тэдэниие бэлэдхэжэ, худалдаха гуримые нарижуулха хэрэгтэй.

Мүнөө жэлhээ нютагай хүн зониие хангахын тула колхоз, совхозуудhаа хартаабха, үрэ жэмэс болон овощ хэлсээтэ сэнгүүдээр худалдажа абтаха. ГОСТ-ын эрилтэнүүдтэ харюусаха оройн хартаабхада республика дотор саг зуурын хэлсээтэ сэнгүүд килограммай 30 мүнгөөр, огородой овощой килограмм бүхэнэй түлөө 20-hоо 60 мүнгэн хүрэтэр тогтоогдоо. Эдэ продуктнуудай гүрэнэй розничнo сэнгүүдэй үлөөгдэхэдэ (хартаабха —10 мүнгэн, капуста —9, үгэрсэ —30, свекло —15, морхооб —25 мүнгэн). Горплодоовощторгын худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд болон бусад гарзатаха, тэдэниие бэлэдхэжэ худалдаха гэжэ оролдохогүй. Харин хартаабхын ба овощой түлөө түлбэриин шэнэ гуримтай холбоотой нэмэлтэ гаргашануудые хүсэлдүүлхэ мүнгэн зөөри бэлэдхэлэй эмхи зургаануудта түлэхэ мүнгэн зөөри республикын бюджедтэ үгы.

Тиимэ дээрэhээ Горкоопторгын болон Горплодоовощторгын баазануудые болон худалдаа наймаанай эмхи зургаануудые нэгэдүүлжэ, хартаабха ба овощ бэлэдхэхэ, хадагалха ба худалдаха ниитэ нэгэн гурим Улаан-Үдэ хотодо бии болгохо тухай асуудал хаража үзэгдэнэ.

Хүндэтэ депутадууд — городто ажаhуугшад, хүдөө ажахыда гол түлэб хартаабха ба овощ тарижа ургуулгада 50-hаа 90 хүрэтэр процентнь хүшэр хүндэ, бар хүсөөр хэгдэдэг гээшэ. Хотын хүн зониие хангахын тула хүдөө нютагуудта өөhэдын хүсэн үгы. Харин шефүүдынь тарижа ургуулhан ургаса хураахаданьшье хабаадахаяа арсадаг байна. Ажалша коллективүүд өөhэдөө арадай депутадуудай бүхы шатын Соведүүд эдэ дутуу дунданууды зайсуулжа шадаха.

Тэжээл үйлэдбэрилгэ газар эрхилхэ шухала участок болоно. Илангаяа белогтой үбhэ тэжээлэй хоморддолго мал ажал саашадань ашаг үрэтэйгөөр хүгжөөхэ, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха талаар хаалта болоно.

Ажахы бүхэндэ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ ба буйлуулга бэеэ даанхай hалбари болгогдохо ёhотой.

Республика дотор таряа тэжээлэй ургамалнуудай таряалангай гектар бүхэниие ехэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Үбэлэй hарануудта малай условно толгой бүхэндэ 20—25 центнер хэмжээнэй тэжээлэй единицэ хубаарилхын, тэрэ тоодо өөhэдынгөө үйлэдбэрилhэн 6 центнерhээ бага бэшэ ороohо таряанай зүйлнүүдые хубаарилха хэрэгтэй.

Тэжээлэй шанарай онсо шухала асуудалда hуларшагүй анхарал хандуулха. Тэжээл хадагалха байрануудаар ажахынуудые хүсэдөөр хангаха, үбhэ, силос, витаминтай ногооной гурил ба сенаж бэлэдхэхэ технологи нарин сахиха тухай анхарал оролдолго гаргаха хэрэгтэй.

Хээрын сабшалангай ба бэлшээриин, илангаяа уhалагдадаг бэлшээриин ургасые дээшэлүүлхэ гээшэ тэжээлэй нөөсэнүүдые ехэ болгохо гол арга боломжонуудай нэгэниинь болоно. Сабшалангай ба бэлшээриин гектар бүхэниие ажахын тоосооной гуримаар хүдэлдэг бригадада, звенодо гү, али үйлэдбэриин ондоо hалбарида удаан болзороор даалгаха хэрэгтэй.

Республикын эрхэ байдалда уhалагдадаг газар ехэ үүргэ дүүргэдэг. Гэхэтэй хамта иимэ газар дээрэ, зарим ажахынуудта уhалууриин түхеэрэлгэнүүдэй барилгын дутуу дунданууды байhан дээрэhээ проектээр хараалагдаhан ургаса түйлагданагүй. Харин Чисаанын, Хара-Уhанай, Түгнын тогтоогдомол нуур сөөрэмүүд ашаглалгада оруулагдаhан үдэрhөө ургаса hайжаруулгада hайнаар нүлөөлөөгүй.

Газарые шанаржуулан hайжаруулха талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ горитой дутуу дунданууд бии. Энэ зорилгоор гүрэнэй зүгhөө хэгдэдэг капитальна hомололгонуудай бага болоhон дээрэhээ «Бурятмелиорациин» подразделенинүүдтэ культур-техническэ хүдэлмэридэ урдань хэрэглэгдэдэг хүсэтэй техникын зарим хубинь хэрэглэгдэнэгүй. Арендын гуримаар гү, али ПМК-тай хамжажа, колхоз, совхозууд өөhэдөө культур-техническэ хүдэлмэри хэхэ болоно.

Хүдөө ажахыда туhалха хэрэгтэй гэжэ табан жэлэй үнгэрhэн жэлнүүдтэ ехээр хэлэгдээ. Тэдэ энэмнай гансал политическэ уряа байhан зандаа. Эдеэ хоолой асуудалые бүхы общественын, хото городой болон хүдөө нютагуудай хүсэлэл оролдолгонуудаар шиидхэжэ болохо.

Мяхаар ба мяханай зүйлнүүдээр хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалга эгээл орёо асуудал байhан зандаа.

1989 ондо колхоз, совхозууд 42 мянган тонно үүсэлhэн мяха (үүсэлhэн шэгнүүрээр) гүрэндэ худалдаhан байна. Тэрээнhээ гадна хүн зондо худалдахын тула потребкооперациин предприятинууд 8,3 мянган тонно мяха хэлсээтэ сэнгүүдээр хүн зонhоо худалдажа абаа hэн. Нэгэ хүндэ хараалхада, мяха бүхы дээрэнь хэрэглэлгэ 71 килограмм, тэрэ тоодо гүрэнэй нөөсэнүүдhээ хэрэглэлгэ 40 шахуу килограмм болоно. 1985 онтой сасуулхада, мяха хэрэглэлгэ 8 килограммаар (12 процентээр) дээшэлээ. Тэрээнhээ гадна республика 3,4 тонно мяха союзна республиканска жасада оруулаа. Гол түлэб нютагтаа нөөсэлэгдэhэн мяхаар хүн зон хангагдана. Зарим жэлнүүдтэ потребкооперации бусад областьнуудhаа хэлсээтэ сэнгүүдээр 800—1000 тонно мяха худалдажа абаhан байна. Тиимэ дээрэhээ мяханай асуудалые шиидхэлгэ бидэнэрhээ сүм дулдыдаха байна.

hүүлэй дүрбэн жэлэй туршада республика дотор мяха үйлэдбэрилгэ жэлдээ дунда зэргээр 18 процентээр дээшэлээ, тэрэ тоодо ниитын сектороор 22 процент, хубиин ажахынуудаар 9 процент болоно.

Тиихэ тиитэрээ hүүлэй 4 жэлэй хугасаа соо колхоз, совхозууд түсэбэй дүүргэлтэдэ үмсэhөө аяар 11300 тонно үхэрэй мяха худалдаhан байха юм. Энэнь гүрэнэй баялигта оруулагдаа юм. Хэрбээ худалдагдаhан эхэ мяхые потребкооперациин хүсөөр бэлэдхэхэдэ, тэрэнээ колбасагай зүйлнүүд, мяханай продукци болгоод хойноо худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой эмхинүүдээр хүдөөгэй болон хотын хүн зоной хэрэглэмжэдэ эльгээгээ гээшэ hаа, бүришье ашагтай байха hэн.

Ахын, Түнхэнэй районуудай малаа Эрхүүгэй, Мухар-Шэбэрэй, Яруунын районуудай — Шэтын областиин абаашалхыень болюулха хэмжээнүүдые абаха шухала болонхой. Гүрэндэ тушаагдаха малай мяхаяжа хэрэгтэ үнгэрhэн жэлэй эрхэ байдал hайнаар нүлөөлөө гэхэ байнаб. Гэхэтэй хамта зарим районууд гол hүрэгөө үсөөрүүлhэнэй ашаар мяха үйлэдбэрилгээ дээшэлүүлээ. Эдэ үнгэрhэн жэлнүүдтэ колхоз, совхозуудта хонидой гол толгой аяар 100 мянгаар, тэрэ тоодо эхэ хонидой толгой 50 мянгаар хороогдоо. hүрэгөө олошоруулха, абаhан тул бүтэн бүринөөр түлжүүлхэ, малаа шахан таргалуулха ба харууhалха хэрэгтэ горитойхон дутагдалнуудай бии байhаниинь эли. Эдэ жэлнүүдтэ эгээл мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ арга олгохо үнеэдэй гол эхэ гахайнуудай тоо толгойн мүн лэ хороогдоhониинь харамтай.

Ниитын сектороор 70 мянган тонно, хубиин сектороор 38 мянган тонно, хамhабариин ажахынуудаар 3 мянган тонно гэхэ гү, али бүхэлдөө байгша ондо 121 мянган тонно хүрэтэр (энэнь 3,5 процентээр дээшэ болоно) мяха үйлэдбэрилгээ дээшэлүүлхэ гэhэн зорилго табигдана.

Хүндэтэ депутадууд, продукци үйлэдбэрилгэ талаар элидхэл дотор хэлэгдэhэн харзэ зорилгонууд тааварта тараагдаhан хэмжээ ябуулгануудай баримтануудта зарим ушарта таарaлдангүй байжа магадгүй. Тиимэhээ элидхэл соо хэлэгдэhэн тоо баримтануудые тэрэнээ заhахыетнай гуйнаб.

Мяханай асуудал шиидхэхын тула гол замынь иимэ байха гэбэл:

— эхэ малай hубайрха ябадалые, адууhа малай гарзалха ушарые эрид хороохо;

— колхоз, совхозуудта, бусад худөө ажахын предприятинуудта мал ажалые эршэмтэй технологи үргэнөөр эрхилhэнэй, мүн залуу малые зүбөөр түлжүүлhэнэй, тэжээлэй баазын доторой байгуулалтые эрид hайжаруулhанай ашаар мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ шухала. Бүхы ажахынуудта энэ hалбарияа эршэмтэй онол аргаар эрхилдэг болохын тула адууhа малайнгаа hүрэг соохи бүридэлыень ондоо болгон хубилгаха хэрэгтэй. Энэ талаар бидэ эхэ малай тоо толгойень саашадань хорооно байха аргамнай үгы. Тиихэдэ тиитэрээ адуу малайнгаа тоо толгойень гуримшуулха гэhэн урваэ урда бариhан зарим ажахынууд hүрэг соохи эхэ хонидоо эрид үсөөрүүлжэ, эрье хонидоо олоор үлөөхэ байhандаа, энээниие яагаадшье сагааруулхын аргагүй. Бүхы малаа hайнаар адуулха ба шахан таргалуулха асуудалда анхарал хандуулагдахаар болоо. Абаhан хурьгадаа hайнаар түлжүүлжэ томо болгоhоной удаа тэрэ жэлдэнь шахан таргалуулhанай hүүлдэ гүрэндэ тушаагдаг дүй дүршэл манда бии. Энэ хэрэгые саашадаа үргэнөөр хэрэглэжэ, республикамнай жэл бүхэндэ 200 мянганhаа доошо бэшэ хурьгадые тэрэл жэлдэнь худалдадаг болохо жэшээтэй.

Мяхалиг үүлтэрэй мал, адуу моридые олон болгохо, гахай үсхэбэрилхэ талаар илангаяа комплекснуудай бүхы бии байhан хүсыень дүүрэнээр хэрэглэхэ, шубуунай мяха ба үндэгэ үйлэдбэрилхэ талаар промышленнэ хүсыень улам үргэдхэхэ хэрэгтэ саашадаа гол анхаралаа хандуулха болонобди.

Адуу моридной үшөөл hанаhанда хүрэмэ бэшээр эрхилэгдэдэг байhан зандаа. Энэ талаар hүрэг соохи моридой тоо толгойень ганса олошоруулхаа байха бэшэ, мүн хоёр наhатай дааганууды шахан таргалуулhанай ашаар айхабтар ехэ hэмэлтэ мяха үйлэдбэрилжэ болохотай байнабди.

Промышленнэ предприяти болон организацинуудай хамhабариин ажахынууд, тэрэнhээ гадуур предприяти, организацинуудай коллективууд хүдөө ажахын үйлэдбэриие эрид хүгжөөхэ талаар колхоз совхозуудтай тусхай хэлсээ баталhанай ашаар мяха үйлэдбэрилгэдэ яhала ехэ туhа нэмэри оруулагдаха жэшээтэй.

Бидэ үмсэдэ малай болон шубуунай тоо толгойе олошоруулха хэрэгтэнь туhаламжа үзүүлхэ, хубиин ажахынуудта мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэрнэ шангадхаха уялгатайбди. Энэ талаар колхоз, совхозууд, бусад худөө ажахын предприятинууд үмсэдэ 35 мянган толгой тугал, 5 мянган толгой хурьган, 500 мянган толгой дальбараануудые зарим хэрэгтэй ушарай болошоо гэхэ hаань, ажахынууд үнеэдые, бурyу, хашарагуудые, моридые байгша ондо худалдаха ёhотой болоно. Тиихэдээ хүн зоной байгша ондо тэдэнэ мяхан болгохын тула поршоонхонуудые, дальбараануудые энэ жэлэй түрүүшын хахадта заатагүй худалдаха шухала тоолондо.

Хүн зониие hүнэй продуктнуудаар хангалгые hайжаруулхын тула байгша ондо 283 мянган тонно гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходо 5 процентээр ехэ hү үйлэдбэрилхэ гэhэн зорилго табигдана.

[illegible]

[Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта]

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

В. Б. САГАНОВАЙ хэһэн элидхэл

(1, 2-дохи нюурта.)

мышленностьда ологическа гу- рияти у у д ы е ээр продукци рэ, жэлэй тур- гүй жэгдээр тэй, Улаан-Үдын дай 1-дэхи хо- hэльбэн шэнэд- рние түгэсхэхэ, Могойто, Нар- Орлиг hуури- гын пунктнуу- да оруулха, Хо- дэнэй гурил үй- заводые үүсэ- мяха хүргөөн пункт болгожо, бэжэ дүүргэхэ. най промышлен- приятинуудай ха- хинь бага ху- техническэ талаа- болоно. Тиимэ- бан жэлдэ ху- предприятинуу- ные hэльбэн шэ- нооозерскдо, Так- тада hүнэй за- шэлэн Бэшүүр- ондо, Хяагта- Кабанскда hy- болбосоруулдаг рюха гэжэ ха- курсагдаhан объ- алгада оруул hy болбосоруул- халаанай 173 лулхэ арга ол- болон үрэ жэмэ- продукци болбо- нуудые дэшэ- ай. Тиихын тула ансккын үрэ жэ- заводуудые хэ, энээнэй үрэ үйлэдбэрил- жэлэй 2 мил-

лион условно баанхаар дээшэлүүлхэ, Үнэгэтэйн заводто жэлэй 6 миллион условно баанха гаргаха хүсэтэй цех бариха, Улаан-Үдэдэ промышленна болон бусад предприятинуудай хүсөөр өөһэдынгөө хүдэлмэришэдэй аша туһада, тэрэшэлэн колхозууд, совхозуудта хартаабха болон үрэ жэмэсэй, овощиин продукци хадагалха баазануудай барилга үргэлжэлүүлхэ.

Минеральна уһанай нилээд ехэ нөөсэ баялигтай байгаад, республикамнай олон жэлэй туршада тэрэниие хүсэд хүрэхөөр амһартада юулэжэ, наймаанда гаргажа шаданагүй. Энээнһээ уламжалан, «Аршаание» амһартада юулэхэ хүсэнүүдые үргэдхэжэ, имагтал нютагай хэрэглэмжэ хангаха бэшэ, харин ондоошье областьнуудта тэрэниие худалдаха. Улаан-Үдэдэ, Баргажанай, Хяагтын, Кабанскын, Захаамнай болон бусад районуудта газированно унданuудые юулэхэ хүсэнүүдые хүгжөөхэ. Һүүлэй үедэ эдеэ хоолой промышленностиие бутылканuудаар хангахань бэрхэшээлтэй болонхой. Өөһэдын шэлэй заводтой байгаад, бутылка гарганагүйбди — ондоо областьнуудһаа асарха баатай болонобди, тэдэ областьнууд эльгээхэ даабаринуудаа дүүргэнэгүй. Тиимэһээ бутылкануудые үйлэдбэрилгые дахин һэргээжэ, тиихын тула хэрэгтэй бүхы түхеэрэлгэнүүдые олохо шухала.

Загаһанай промышленностьда (Солонкин В. М.) мүнөө 6 предприяти болон загаһа олзоборилдог 7 колхоз (Никитин П. О.) хүдэлнэ. Һүүлшын жэлнүүдтэ нютагай нуур сөөрэмүүдтэ загаһа олзоборилго бодото дээрэ дээшэлээгүй. Яруунын, Галуута Нуурай наймаалагдаха загаһанай ажахынуудые барилга унжагайранхай. Иимэ байдалые заһаха хэрэгтэй. Эдэ ажахынуудые ашаглалтада тушааһанай ашаар республикамнай 1700 тонно наймаалагдаха загаһа нэмэжэ үсхэбэрилхэ аргатай болохо бшуу.

Республика соомнай үсөөн тоотой оротон арад ажаһуудаг. Һүүлэй үедэ тэдэнэр арадайнгаа заншалта агнуури, загаһа олзоборилго гэхэ мэтээ эрхилхэ аргагүй байгаа. Үсөөн тоотой арадуудай заншалта национальна экономико болон соёлые һэргээхэ гэһэн орон дотор бэелүүлэгдэжэ байһан политикатай дашарамдуулан, оротонгуудта зорюулан, элдэб хизаарлалтануудые усадхаха хэрэгтэй. Тэдээндэ агнууриин газар даалгаха, зэрлиг туруута ангуудые, хэб загаһые, хубиинь хэрэглэмжэдэ хүрэхөөр бусад түрэлэй загаһануудые олзоборилхо лимидүүдые тэдээндэ үгэхэ, агналга-олзоборилгын заншалта үйлэдбэриие хүгжөөхэ.

Хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ, болбосоруулха, хадагалха талаар ехэ зорилгонууд республикын эд хэрэглэгшэдэй кооперациин урда табигданхай. Бэлэдхэлгын болон болбосоруулгын предприятинуудай материально-техническэ үндэһэ һуурииие бэхижүүлхэ болон хүгжөөхэ талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые Буркоопсоюз (нүхэр Худугуев), нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуүд абаха ёһотой. Мүн лэ эдэ эмхи зургаанууд хүн зонһоо худалдажа абаһан малые байлгаха баазануудые эмхидхэхэ, хүн зондо үлүү гараһан хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ пунктнуудые тосхон бүхэндэ нээгээд, болбосоруулаад, хото хүдөөгэй кооперативна магазинуудта энэ продукцияа наймаалха уялгатай.

Гансал хүдөө нютагуудай хүсөөр энэ программые бэелүүлхын аргагүй. Бүхы ажахынуудта материально-техническэ баазыень түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэй. Тиихын тула ондоо программануудые зарим тэдыгээр хороохо баатай болохгдохо. Ондоогоор эдеэ хоолой асуудалые шиидхэхэ аргагүй.

Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институдай, Буряадай эрдэмэй түбэй институдуудай, хүдөө ажахын институдай эдэбхитэй хабаадалгагүйгөөр мүнөөдэр агропромышленна комплексын асуудалнуудые шиидхэжэ болохогүй. Эрдэмэй-үйлэдбэриин табан нэгэдэл республика соо байгуулагдаад, хүдэлжэ байна. Тэрэ тоодо «Һүн» гэһэн эрдэмэй үйлэдбэриин нэгэдэлдэ Буряадай хүдөө ажахын институт түрүүтэй долоон ажахы оронхой. Мүн «Хонин ажал» гэһэн эрдэмэй-үйлэдбэриин нэгэдэлдэ Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлэлгын институдай хүтэлбэри доро зургаан ажахы нэгэдэнхэй.

Мал ажалда эрдэмэй-үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй түйлаһан түрүүшын дүнгүүд иимэ харилсаанай аша үрэтэйе гэршэлнэ. Гэбэшье республикын эрдэмэй эмхи зургаанууд хүдөө нютагуудай асуудалнуудые үшөөл хүсэд шэнжэлнэгүй, үйлэдбэриин технологиие нарижуулан һайжаруулгада өөһэдынгөө зууршалга дурадхалнуудые һулаар нэбтэрүүлнэ. Харин хүдөө ажахын предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, урданайхидаал, эрдэм-техникын дэбжэлтые тооногүй.

Ороохото, тэжээлэй ургамалнуудай, илангаяа олон жэлэй ногоонуудай, хартаабхын, овощнуудай үрэһэ хүрэнгэ үйлэдбэрилгые, минеральна үтэгжүүлгэ болон ургамалнуудые сахидаг химиин аргануудые хэрэглэлгые эрдэмэй талаар һайса шэнжэлжэ үзэхэ хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта хүдөө ажахыда үйлэдбэриин шэнэ харилсаануудые хүгжөөхэ, тэрэнэй бүхы һалбаринуудые ажахын тоосоондо оруулха, ажахы эрхилэлгын элдэб янзын түхэл янзануудые нэбтэрүүлхэ, тэрэшэлэн сэхэ хэрэглэгшэдтэй холбоотой, экономическа ниитэ аша туһануудтай үйлэдбэриин болон болбосоруулгын предприятинуудай ассоциацинуудые байгуулха талаар зууршалганууд хэрэгтэй. Республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула хүдөө нютагуудые социальна талаарнь хубилган шэнэдхэхэ шухала. Хүдөөдэ ажаһуугшад городойхиһоо муу бэшэ гэр байратай, социальна соёлой хангалгын бүхы түхэл янзануудтай байха ёһотой. Энээнһээ гадна ажахы эрхилэлгын элдэб түхэл янзануудые нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр газар бүри һайнаар ашаглагдадаг болоо. Тиимэһээ урдань хүгжэхэ харагүй гэжэ тодорхойлогдоһон бага һуурин, тосхонуудые һэргээн хүгжөөхэ хэрэгтэй. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэл соо колхозууд, совхозууд, ажахынууд хоорондын нэгэдэлнүүдтэ үйлэдбэриин бэшэ барилгада 174 миллион түхэриг гэй капитальна һомололгонууд ашаглагдаа. 473 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра, 6,2 мянган хүүгэдэй һураха юрэнхы һуралсалай һургуулинууд, 2,8 мянган оротой хүүгэдэй эмхи зургаанууд ашаглагдаа.

Гэхэтэй хамта гэр байрын, социальна һалбариин объектнүүдые барилга хараалагдаһан программануудта хүрөөгүй. Илангаяа баани, уһа дамжуулдаг хоолой, прачечна гэхэ мэтын коммунальна объектнүүдые барилгада горитой дутагдалнууд бии.

Гурбан һууриин бүхэнэй нэгэндэнь шахуу зохид һургуули, хүүгэдэй типовой эмхи зургаанууд үгы, Медицинскэ туһаламжа абахын тула 44 һууринда ажаһуугшад хэдэн арбаад километртэ ябаха баатай болоно. Хуушарһан гэр байранууд олон. Хүдөөгэйхидэй имагтал зургаан процентнь уһа дамжуулдаг түхеэрэлгэнүүдтэй, нэгэ хахад процентнь халуун уһатай, зургаан процентнь халуун уһаар гэрээ дулаасуулдаг. Хүдөө нютагта зоной тоо хороно, ажаһуугшадынь үтэлнэ.

Энээнһээ уламжалан, хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтэнь нютагай Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдкомуудай саг үргэлжын хиналта доро байха, энэ асуудалаар абтаһан программануудые бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри шангадхагдаха ёһотой. Өөһэдынгөө хүсөөр хэлсээтэ үндэһэ һуури дээрэ барилга эрхилхэ гуримаар республикын промышленна предприятинуудай коллективууд хүдөөгэй социальна хүгжэлтэдэ сэхэ хабаадаха уялгатай. Энээнһээ гадна СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолтой зохилдуулан, үйлэдбэриин барилгада хараалагдаһан, түбһөө мэдэлтэй капитальна һомололгонуудай арбан процентые бүри байгша ондо промышленна предприятинууд хүдөө нютагуудта зохихо материально-техническэ нөөсэнүүдтэйгээр, подрядна хүдэлмэри эрхилхэ лимидтэйгээр туһалжа үгэхэ ёһотой. Дүн хамта энэ зорилгоор 24,2 миллион түхэриг һомологдоо. Гэбэшье СССР-эй Верховно Соведэй энэ шиидхэбэридэ предприятинуудай хандалгань ойлгосогүй байна. Арбан зургаан предприятинууд сооһоо имагтал «Забайкаллес» нэгэдэл энэ мүнгэ зөөриие дамжуулан үгэхэ тухай протоколдо гараа табяа. Республикын Верховно Совет энэ асуудалые шиидхэхэ талаар эрилтэ бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй урда мүнөөдэр табиха ёһотой.

Манай барилгын бүхы хүсэ шадалые хүдөөгэй барилгада шэглүүлхэ тухай хооһоор хэлсэхэеэ болиё! Харин үнэн дээрээ үнөөхил хотонуудта, районой түбүүдтэ барилгаяа үргэлжэлүүлһээр байнабди, Тиихэдээ эдеэ хоолой талаар бүриил хэсүү байдалда өөһэдыгөө оруулнабди. Хүдөөдэ подрядна барилгын, иланагая социально-ажаһуудалай объектнүүдэй болон гэр байрын барилгын хубита доошоо ороно. Үйлэдбэриин шэглэлтэй объектнүүдые оруулалсан, хүдөө нютагта подрядна барилгын хэмжээе хоёр-гурба дахин нэмээхэ арга олгохо хэмжээнүүдые энэ һалбарида хараалан түсэблэхэ эрхэ правительстводо олгохые Верховно Соведые гүйнаб. Хүдөөдэ уһаар хангалгын түхеэрэлгэнүүдые, огородто уһа дамжуулдаг соргонуудые оруулалсан, түргэнөөр барихын тула манай мелиораторнуудай, бусад подрядчигуудай хүсэлэл оролдолгые горитойгоор шангадхаха хэрэгтэй. Республикын Министрнүүдэй Совет (Семенов М. И.), үйлэдбэриин ойн ажахын нэгэдэл (Голоушкин А. Д.), «Забайкаллес» нэгэдэл (Кокин В. Я.), райсоведүүдэй гүйсэдкомууд хүдөө ажахын талмайнуудтахи ой модоной бүхы нөөсэнүүдые СССР-эй Минлеспромой мэдэлһээ республикын колхозууд, совхозуудта дамжуулха асуудалые хаража үзэхэ уялгатай.

Эдэ болон хойшолуулашагүй бусад хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула тус тус районуудта хубаарилан, республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоол абтаха. АПК-гай талаар Соведүүдэй сага үргэлжын комиссинуудта, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, пенсионернүүдэй, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй, бусад эдэбхитэдэй үүсхэлшэ бүлэгүүдтэ түшэглэн, нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд эмхидхэлэй бүхы хүдэлмэриие ударидаха. Энэ хүдэлмэри нютаг бүхэндэ, айл бүхэндэ ябуулагдажа, газар, мал абаха, үбһэ тэжээл бэлдэхэ, хартаабха, овощ ургуулха, тэрэшэлэн эдэ зорилго, һанаашалгануудаа бэелүүлхын тула тус тус айлнуудта ямар туһаламжа хэрэгтэйб гэжэ элирүүлэгдэхэ ёһотой.

Удаань эдэ эрилтэ хэрэглэмжэнүүд нютагай Соведтэ, ажахыда, бүхыдөө район соо согсологдожо, зүбшэн хэлсэгдээд гүйсэдкомуудай заседанинууд, магад райсоведүүдэй сессинүүд дээрэ баталагдаха ёһотой.

Республикын Министрнүүдэй Совет хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ талаар гүйсэдкомуудта, колхозуудта, совхозуудта, предприятинуудта туһаламжа үзүүлхэ хүдэлмэриие ходо эмхидхэжэ байха, 1990 ондо республикын хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулха талаар правительствын оруулһан түрүүшын ээлжээнэй хэмжээнүүдые хаража үзөөд, баталхые гүйнабди.

Майн 7 — Радиогой үдэр, хэлхеэ холбооной бүхы һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр

ШИИДХЭГДЭХЭ АСУУДАЛНУУД ОЛОН

ной хэлхеэ холфонно-телеграфхеэ холбооной, денииин хэрэгшадань хүгжөөын орёо түхеэнайдамтайгаар уна һүүлэй жэлэд ехэ хүдэлЭдэ бүгэдын хоёрдохи табан жэлэй туршаолбооной үйлэдническэ управленинуудые дүүргэабаһан байна. ной продукциин гугсаа соо 31,5, гаһаа олзо ор19,3 процентээр Хүн зондо бооной түлөөһэтэй лэгэ ехэ болоо. 1985 ондо нэгэ үхэригэй хангалга үнгэрэгшэ жэлтэ хүргэгдөө бусад областьходоо энэмнай Ажалай бүтээсэ даабари дүүргэг-

аппарат тодхолэй даабари бэебайна. 1985 онойхада, хотын, хүуудтэ телефоной 30 мянгаар олотоодо Улаанһан, Хяагта хономероор олон Мүнөө Улаанйл айл, хүдөөгэй бүхэн гэртээ болонхой юм.

квазиэлектронно ашаглаха, нютагай прогазарые үррадиорелейнэ, республикын найдамтай хэлхеэ тооха, утаһа талын хүдэлмэри байна. Хэлхеэ предприятинуудай -техническэ үндэһөгжөөгдэнэ. Байгша шухала объектнүүд Улаан-Үдэдэ 6-дахи тосхондо, Бабушквазиэлектронно томо АТС-үүдые тушаалга болоно. үйлэдбэриин «Кас«Связьстройнүүдэл оньһожо803-дахи колоннуүд, Улаан-Үдын телефонно станмэрилэгшэд шэнэ МТ-20 түхэлэй шэнэ түхеэрэлгэ байна. ЖелезноСоветскэ районуустанци хангадаг бо. Гадна энэ станашаглалтада оруулагдазаводой, Сокол, тосхонуудай, ЛВРЗродогой хүн зоной табигдаха аргаБүтээдэг заводмэргэжэлтэднай түхеэрэлгэ ашаглаһэн.

Гусиноозёрск Селенгинск, Закаменск хотомо тосхонуудые хангаха талаар зэргын дүнгүүдайбди. Гэртээ телефон 40 мянга гаУлаан-Үдын хүн онхой. Республикын нуудта мүн лэ олон эжэндэ байна. Тиимэһээ 1991 — 1992 онуудта Улаан-Үдын Восточный тосхондо, Северобайкальскда, Кабанск, Баргажанда шэнэ томо АТС-үүдые ашаглалгада тушааха түсэбтэйбди. Баргажанай Адаг, Онохой болон бусад һуурин тосхонуудта шэнэ станцинууд баригдажа эхилхэ юм. Гэхэ зуура Октябрьска райондо, Гусиноозёрск хотодо телефонно сетьнүүдые хүгжөөлгэ хойшолуулагдажа болохо. Юуб гэхэдэ, эдэ станцинуудай байрлаха байшангуудые бариха асуудал мүнөө болотор шиидхэгдэнэгүй бшуу.

Октябрьска районой 40-дэхи кварталда 34-дэхи, Таллинская үйлсэдэ 39-дэхи АТС-үүдэй байшан барижа, энэ асуудалые түргэнөөр шиидхэхэ арга боломжо бии. Теэд эдэ объектнүүдые барилга жэлһээ жэлдэ хойшолуулагдана, Гусиноозёрскдо станциин байшан баригдажа эхилээдүй байһаар. Ушар иимэһээ хүн зоной гэртээ телефон табюулха тушаа мэдүүлгэнүүд хангагдаагүй байжа, олон тоото гомдолнууд ороно. Советскэ районой 20 мянган номерой түбэй 1-дэхи АТС-эй байшаниие 1991 оной эсэстэ ашаглалгада оруулхаар «Жилгражданстрой» трест, Улаан-Үдын горгүйсэдкомой УКС хэрэгтэй бүхы хэмжээнүүдые абаха бээз гэжэ найданабди. Энэ станци ашаглалгада тушаангүй хотын телефонно сеть хүгжөөхын аргагүй юм.

Республикын районуудта, Улаан-Үдэдэ телефонно станцинуудай номернуудай олошоруулагдахада, городууд хоорондын телефонно станци ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри сага соонь хэжэ шаданагүй. Энээнһээ уламжалан, хүн зоной захил сага болзортоо дүүргэгдэнэгүй. Ушар иимэһээ городууд хоорондын шэнэ автомат телефонно станци барилгые түргэдхэхэ болонобди. 1-дэхи АТС-эй шэнэ бэйшан соо тус станци байрлуулагдахаар хараалагдана.

Телевизионно дамжуулгын сетиие үргэдхэхэ хүдэлмэри хэгдэжэ байһаар. Мүнөө республикын бүхы хүн зоной 88 процент түбэй телевидениин хоёр программа, 99 процент нэгэдэхи программа харана. Байгша оной түгэсэтэр бүхы хүн зоной 92 процент түбэй телевидениин хоёр программа харадаг болохо ёһотой. Энээнэй тула Улаан-Үдэ—Тарбагатай—Мухар-Шэбэр — Бэшүүр гэһэн радиорелейнэ линии байгша оной туршада баригдажа, ашаглалгада тушаагдаха болоно. Манай мэргэжэлтэд «Радиострой» трестын хабсаргагшадтай сүг Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй районой гүйсэдкомуудай туһаламжаар Мухар-Шэбэр хүрэтэр энэ линии татажа, ашаглалгада үгөө. Иигэжэ энэ линии шэдар оршоһон һуурин, тосхонуудай хүн зон нютагай телевидениин программа һайнаар хараха аргатай болоо.

Гэбэшье Суулга, Түгнэ, Сагаан-Нуур һууринайхид үшөөл һайнаар хаража эхилээдүй. Тиимэһээ эдэ һууринууд хүрэтэр линии баригдаха ёһотой. Улаан-Үдэ — Гусиноозёрск—Хяагта гэһэн радиорелейнэ линии ерэхэ жэлһээ баригдажа эхилхэ. Тиигэжэ Сэлэнгын, Хяагтын районуудта нютагай телевидениин программа харуулагдадаг болохо юм.

Нютагай телевидениин программа дамжуулха шэнэ ретранслятор, радиорелейнэ линии барилгада, хүгжөөлгэдэ арадай депутадуудай нютагай Соведүүд хэлхеэ холбоошодтой сүг оролдохо бээз гэжэ найданабди. Ретрансляторнуудые ашагладаг хүдэлмэрилэгшэдэй ажалдаха эрхэ байдал хаа хаанагүй һайн гэхын аргагүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ кабельна телевидениин сетьнүүдые баридаг элдэб кооперативууд бии боложо, гүрэнэй телевидениин сетьдэ һаад ушаруулна. Иимэ ушарһаа Гүрэнэй электро-хэлхеэ холбооной инспекци кабельна телевидениин сеть барилгые, частотно каналнуудые хубаарилгые шанга хиналта доро абаха заабари үгэһэн байна.

Хэлхеэ холбооной почтово һалбариин урда хүн зониие хангалгые һайжаруулха, газетэ, журналнуудые, бусад корреспонденци захигшадтань түргэнөөр абаашаха зорилго сага үргэлжэ табигдадаг гэшэ. Почтын хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии юм. Газетэ, журналнуудые, корреспонденци зөөдэг тусхай автотранспорт багаар үгтэнэ. Гадна газетэ бусад корреспонденци нягаха хүдэлмэри һайнаар оньһожоруулагданагүй. Хүн зоной хэблэл олоор захидаг болоходо, энэ асуудалые шиидхэлгэ улам орёо болоно. Арадай депутадуудай нютагай Соведүүд тэдэнэрэй хүдэлмэридэ анхаралаа хандуулха ёһотой. Юуб гэхэдэ, үйлсэнүүдэй гэрнүүдэй номер гуримшуулагданагүй, подъезднууд һайнаар гэрэлтүүлэгдэнэгүй, абонентскэ хайрсагууд заһабарилагданагүй ха юм. Мүн зайгүүл нохойнууд һүүлэй үедэ олошоронхой. Эдэ бүгэдэ почтальоной хүдэлмэридэ һаад ушаруулна. Газетэ ба журналнуудые зөөхэдөө, манай управлени ехэ гарзада ороно. Жэлдээ 3 миллион гарэн түхэриг болодог юм. Жэшээлбэл, «Правда» газетэ үглөөгүүр асаруулхын тула манай захилаар үдэр бүри тусхай авиарейс Эрхүү хото руу хэгдэнэ. Республикын олонхи районууд хүрэтэр хэблэл самолёдоор абаашагдана. Өөһэдөө өөһэдынгөө мүнгэ зөөреэр хангаха, гаргашаяа өөһэдөө тэхэрюулхэ гуримда ороходомнай эдэ гарзанууд эли бодо мэдэрэгдэжэ эхилээ.

Бүхыдөө хэлхеэ холбооной, радио, телевидениин хүдэлмэри электронно-хабсаргагшадай, электромеханигуудай, телеграфистнуудай, почтальонуудай, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй ажалһаа дулдыдана. Хорины, Түнхэнэй, Прибайкалиин районуудай хэлхеэ холбооной узелай, городской телефонно станциин, республикын радиотеле-дамжуулгын түбэй болон бусад предприятинуудай коллективууд мэргэжэлэйнгээ һайндэрые үгтүүлһэн дэлгэрэнгэй социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа. Энэ һайндэрөө тэмдэглэжэ байхадаа, хэлхеэ холбоошод мүнөөдэрэй ба саашанхи зорилгонуудаа һайн мэдэнэ.

Б. ОЧИРОВ,
республикын хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин техническэ управлениин начальник.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД, ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

Хэлхеэ холбоое хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлениин удаадахи хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын Указаар **«Буряадай АССР-эй хэлхеэ холбооной габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо гэбэл:

Макеркина Ольга Владимировнада — телеграфно-телефонно үйлэдбэриин телефонистка,

Лущиков Владимир Викторовичтэ — хэлхеэ холбооной Загарайн районно узелай электромонтер,

Суранова Татьяна Сергеевнада — хэлхеэ холбооной Северобайкальска районно узелай электромеханик.

* * *

Соёлой хүгжэлтэдэ, ажалшадые интернациональна талаар хүмүүжүүлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын Указаар **«Буряадай АССР-эй габьяата артист»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо:

Дашиева Роза Очировнада — телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй радиогой диктор,

Жигжитова Надежда Дугаржаповнада — телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй буряад арадай инструментнүүдэй оркестрэй артистка.

* * *

Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдые хүгжөөхэ талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын Указаар **«Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо:

Намсараева Эльвира Дашинимаевнада — телевидени, радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй телестудиин ахалагша редактор,

Родионова Элеонора Львовнада — телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй радио-дамжуулгын студиин таһагые даагша,

Хацанов Валерий Лазаревичта — телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй телестудиин таһагые даагша.

* * *

Үйлэдбэриин финансова ажал ябуулгын талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын Указаар телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй ахамад бухгалтер Александра Владимировна **Шомоевада «Буряадай АССР-эй габьяата экономист»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые түйлаһанайнь, республикын хэлхеэ холбооной системэдэ олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлениин удаадахи хүдэлмэрилэгшэдые **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба гэбэл:

Жамбаева Галина Батожаповнае — Улаан-Үдын городской телефонно станциин начальник,

Холодилова Вера Трофимовнае — Улаан-Үдын почтамтын оператор.

* * *

Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй органуудта удаан сагай туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй хүдэлмэрилэгшэдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба:

Аганесова Алла Ардановнае — телестудиин редактор,

Дамбаев Николай Дагбаевичые — радио-дамжуулгын студиин ахалагша редактор,

Мальцева Нелли Ивановнае — радио-дамжуулгын студиин режиссер,

Урбаева Мария Васильевнае — телестудиин ахалагша редактор.

МЭРГЭЖЭЛЭЙ ХЭМЖЭЭЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Оронной ниитын, социальна ба экономическа ажабайдалые хубилган шэнэдхэлгэдэ, демократи ба олондо мэдээсэлгые хүгжөөлгэдэ радио болон телевидени айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг.

Мүнөөдэр, Радиогой үдэр, телерадиожурналистнууд болон хэлхеэ холбооной бүхы һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдые һайндэрөөр амаршалха зуураа, хүдэлмэриеэ үшөө дахин шэнжэлжэ үзэхэ, манай обществодо тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые дабахадань арад зондо, манай партидо торитой туһаламжа үзүүлхэ талаар гол шэглэлнүүдые тодорхойлхо ёһотойбди.

Хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдтэ Буряадай телевидени нилээн хубилһан байна. Радио болон телевидениин журналистнууд дамжуулгануудай темые үргэдхэхэ, удхые һайжаруулха гэжэ оролдодог, телевизор харагшадтай, радио шагнагшадтай харилсаха шэнэ түхэл янзануудые бэдэржэ олодог болонхой. Удхынгаа, түхэл янзынгаа талаар һонирхолтой олон дамжуулганууд бии болоо. Эдэнь габэл, нэн түрүүн «түхэрөөн столой» дээрэдэхи дамжуулганууд, ажалшадай асуудалнуудта республикын хүтэлбэрилэгшэдэй харюунууд гэхэ мэтэ болоно.

Дамжуулгануудай шэглэлнүүд тухай шэнэ программанууд болон гаршагуудай нэрэнүүд харуулна. Радиодо—«Энэрхы ёһото, демократическа социализм тэшээ», «Үсэгэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэр», «Асуудалнууд, харюунууд, бодомжонууд», «Зогсожо, гэдэргээ эрьежэ хараха», «Арадай депутадта үгэ», тиихэдэ телевидени дэ — «Хэрэг ябуулгануудай саг», «Хубилган шэнэдхэлгын шэглэлнүүд», «Хөөрэлдөөн», «Демократи бэелүүлжэ һуранабди», «Шэнээр ажахыгаа эрхилхэ», «Соведүүд ба ажабайдал», «Парти болон общество», «Коллектив юу хэжэ шадахаб?» гэхэ мэтын программанууд бии болонхой. Иимэ дамжуулганuудта хүдэлмэриин онол эрганууд хубилган шэнэдхэхэ, манай бүхы ажал ябуулгада демократи болон олондо мэдээсэлгые үргэдхэхэ асуудалнуудаар коммунистнууд болон партиинабэшэ хүнүүд, партиина эхин организацинуудай, партиие райкомуудай секретарьнар, предприятинуудай, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хабаададаг.

Нёдондо жэлһээ телевидени болон радиодо промышленностиин, мүн хүдөө ажахын талаар өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ ба өөһэдынгөө мүнгөөр өөһэдыгөө хангаха гуримда республикын шэлжэн оролгодо бэлэдхэл хэхэ гээшэ гол темэнүүд болонхой. Жэшээнь, нютагай ажахын тоосооной гуримда шэлжэн оролгын научно-практическа конференциин хүдэлмэри үргэнөөр харуулагдаа һэн.

Байгал далайе, ой модыень хамгаалха асуудалнуудаар «Байгал бултанаймнай баялиг» гэһэн дамжуулга телевидениин промышленна редакци сага үргэлжэ хэдэг. «Республикын шухала барилганuудта» гэһэн дамжуулгануудта Гусиноозерскын ГРЭС, БАМ, ТЭЦ-2, Түгнын нүүрһэнэй уурхай телерадиожурналистнуудай анхаралда ходо байдаг. Мүн тэрэшэлэн «Гэр байра—2000» гэһэн шухала темэ үе үе харуулагдадаг. Хүдөө ажахын темэ «Байгалай үмэнэхи газар дээрэ» гэһэн заншалта дамжуулгада харуулагдадаг.

Үнгэрһэн жэлдэ республикада харуулагдаһан зарим теледамжуулганууд Түбэй телевидениидэ харуулхын тула дурадхагдаһан байгаа. «Сэдьхэлэй тэнсүүри хэдытэб», «Байгалай саада тээ һонин хүнүүд ажаһуудаг», «Уран зохёолшо ба үе саг», «Манай газаагуур», «Миний театр» гэһэн табан теле-дамжуулга болоно. Шухала удхатай, уран һайханай талаар үндэр хэмжээндэ бэлдэгдэһэн һүүлшын хоёр дамжуулганууд СССР-эй Гостелерадиогой 1989 оной гурбадахи ба дүрбэдэхи кварталнуудай шангуудта хүртөө һэн.

Элдэб үндэһэ яһанай хүнүүдэй хоорондын харилсаае, интернациональна хүмүүжүүлгые үргэнөөр харуулха зорилгоор нёдондо жэлдэ манай комитедэй коллегиин шиидхэбэреэр «Хани барисаанай экран» гэһэн дамжуулганууд эмхидхэгдээ һэн. Хүршэ областьнууд болон автономито республикануудай ажалшадай ажабайдалые, ажалые, амаралта ба һуралсалые харуулхын тула буряад ороной экранууд дээрэ телевизионно долоон хоног үнгэргэхыень тэдэнэй телестудинуудые уряа һэмди. Энэ дурадхал эдэбхитэйгээр дэмжэгдэжэ, Тувын АССР-эй, Шэтын ба Эрхүүгэй областьнуудай телестудинууд өөһэдынгөө программануудые харуулаа һэн.

Мүнөө жэлдэ Яхадай болон Хакасай телевидениин хүдэлмэрилэгшэд долоон хоногой программатайгаар ерэхэ юм. Гадна Татарай ба Белоруссиин телевидениидэ урялал хэгдэнхэй. Редакцинуудые нэгэдүүлгэтэй, «Үг залгамжалга», «Тоонто нютаг» ба буряад бусад онсо шухаг программанууд бии болоходо, буряад хэлэн дээрэ хэгдэдэг дамжуулгын хэмжээн 27-һоо 40 процент хүрэтэр ехэ болоо. Телевидениидэ энэ хэмжээниинь 33 процентдэ хүргэгдөө. Тиигэжэ республикын экономико болон соёлые дүүрэнээр харуулха, буряад хэлэ шудалха һуралсалай программануудые бэелүүлхэ арга олдоһон байна. Гадна Буряадай автономито округуудай ажабайдал тухай хөөрэһэн дамжуулганууд үе үе болоод хэгдэдэг.

Республикын ажабайдалай, партиина, совет ба ниитын бусад эмхи зургаануудай ажал ябуулгые зүбшэн хэлсэхэ, экономикын ба соёлой оршондо олондо мэдээсэлгые саашадааашье хүгжөөхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

Мүнөө үедэ республикын бүхы газар дайда Түбэй телевидениин нэгэдэхи программые республикын хүн зоной 99 процентнь, хоёрдохиие —88 ба нютагай программые —64,2 процентнь харадаг. Телевидениин 1 Бүхэсоюзна хоёрдохи программые, тэрэ тоодо Буряадай телевидениин дамжуулгануудые хараха аргатай болоһон районууд болон һуурин тосхонуудай тоо жэлһээ жэлдэ олошорно. Жэшээнь, майн һайндэрэй урда тээ Тарбагатайн ба Мухар-Шэбэрэй районуудай ажаһуугшад иимэ аргатай болоо һэн. Ойрын жэлнүүдтэ Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Хяагтын, Зэдын, Захаамнай районууд иимэ аргатай болохо юм.

Ажаллажа шадаха, мэргэжэлэй талаар бэлэдхэлтэй телерадиожурналистнуудай, режиссернуудай, операторнуудай, абяанай талаар режиссернуудай болон техническэ хангалгын олохон мэргэжэлтэдэй коллектив радиотелевизионно техникын туһаламжаар мүнөөнэй ажабайдалые харуулжа байдаг. Энэ һалбарида гушаад жэл хүдэлһэн комитедэй ветерануудай нэрэнүүд олохон телевизор харагшадай ба радио шагнагшадай дунда мэдээжэ. Эдэмнай гэбэл, мүнөөшье залуу мэргэжэлтэдтэ элдэб хитэйгээр туһалдаг М. Н. Яковлев, Л. И. Мельникова, М. Ш. Дагбаева, З. А. Тэлин, Э. Л. Родионова, В. Л. Николайчук, С. Ж. Гончикова, Д. О. Эрдынеев, В. Л. Хацанов, Н. С. Цыбжитова болон бусад олон нүхэд болоно. Телерадио - дамжуулгануудые бэлдэхэ талаар зохёохы ёһоор хүдэлжэ, һайн үрэ дүнгүүдые түйладаг журналистнууд Н. В. Фуркало, Н. Н. Сухарева, Д.-Р. Д. Дамбаев, А. Д. Бутуханов, М. В. Урбаев, А. А. Аганесова, Н. И. Макаров, Н. Д. Дамбаев, В. Н. Толстихин, Я. В. Николаев, М. А. Очиров, З. Н. Коногорова, Б. Батоев болон бусад олон нүхэдые тэмдэглэнгүй байжа болохогүй. Режиссернууд Н. Д. Давыдова, С. К. Языков, И. Э. Бальжирова, кинооператорнууд Ю. Н. Свечников, А. В. Мисников, А. Жанчивын, телеоператорнууд В. Б. Доржиев, Н. Н. Сладков, болон бусадай мэргэжэл шадабари хараа байса дээшэлээ. Тэдэнэр өөһэдынгөө уялгануудые үнэн сэхээр, зохёохы ёһоор дүүргэдэг юм.

Гадна манай штатнабэшэ авторнуудые үнэн зүрхэнһөө амаршалнабди. Тэдэнэй хабаадалгагүйгөөр нэгэшье дамжуулга хэгдэдэггүй. Комитедэй хүдэлмэридэ айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлдэг олон мэргэжэлтэй ба элдэб тушаалтай бүхы хүнүүдтэ ехэ баяр баясхалан хүргэнэбди.

Теэд мүнөөдэр гансал түйлалтанууд тухайгаа хэлэхэ гэнэ бэшэбди. Шагнагшадай болон телевизор харагшадай анхаралые зарим дамжуулганууудай татадаггүй байһаниинь халагламаар. Зарим ушарнуудта асуудалнууд гүнзэгыгөөр харуулагдадаггүй, тоо баримтанууд болон, үйлэ хэрэгүүдые сасуулжа, шэнжэлжэ, тобшололнуудые хэнгүйгөөр, тоололгоор дүүрэдэг. Бидэ ажалша коллективүүдээр үсөөн ябанабди тэдэнэй дурадхалнууд болон зүбшэл заабаринуудые муугаар шуделнэбди. Партиина, профсоюзай суглаанууд, коллективүүдэй суглаанууд дээрэ иланагая ажалай зохихо эрхэ нүхэсэл байгуулха, гэр байрын асуудалнуудые шиидхэхэ талаар хэлэгдэдэг — бусадшье дутуу дунданууд бии.

Харин манай гол зорилгонууд юун болоноб гэбэл, республикада болоожо байһан бүхы юумэн тухай үнэн зүбөөр мэдээсэлгэ, ниитын мэдэрэл бүрилдүүлгэ, оюун ухаанай үнэтэй сэнтэй зүйлнүүдые, үндэһэн соёл болбосорол идхан дэлгэрүүлгэ болоно.

Экономическа асуудалнууд манай гол анхаралда байха зэргэтэй. Экономическа хубилалтануудта, экономическа реформодо һаад болодог бүхы юумые хайра гамгүйгөөр шүүмжэлхэ болонобди.

КПСС-эй Платформын гол зүйлнүүдые ба Уставай проектые зүбшэн хэлсэлгэ удаадахи темэмнай болоно.

Хото хүдөөгэй болон хүдөө нютагуудай социальна асуудалнуудые харуулха гээшэ манай зохёохы ажал ябуулгын үшөө нэгэ шэглэл болоно. Хүнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ һанаа амараар хандадаг, һуудал байдалые, худалдаа наймаае, элүүрые хамгаалгые һайжаруулха тухай һанаагаа муугаар табидаг хүнүүдые шүүмжэлхэ хэрэгтэй. Гэхэтэй хамта эдеэ хоолой, гэр байрын ба бусад асуудалнуудые шиидхэхын тула республикада ямар хэмжээнүүд абтанаб, ажалша коллективүүдтэ социальна асуудалнууд хэр шиидхэгдэнэб гэжэ үргэнөөр харуулха ёһотой.

Телевизор харагшадай ба радио шагнагшадай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха, мүн телерадио - дамжуулгануудай шанарые һайжаруулха зорилгоор арбан гурбадахи табан жэлдэ телерадиокомплексын шэнэ байшан бариха, Радиогой байшанда техническэ хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые һэлгэхэ гэжэ хараалагдана. Агын ба Усть-Ордын Буряадай автономито округуудай ажалшадта зорюулжа, Улаан-Үдэһөө буряад хэлэн дээрэ телерадио программануудые бэлдэжэ харуулха асуудалнуудые шэнжэлхэ, шиидхэхэ гэжэ дурадхагдана. Эвенк хэлэн дээрэ радио дамжуулга эмхидхэхын тула 3 районно радиоредакци байгуулха тухай СССР-эй Гостелерадиогой урда асуудал табиха һанаатайбди.

Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой коллектив, тэрэнэй партиина ба профсоюзай организацинууд дамжуулгануудай суртал бодолой — уран һайханай хэмжээе һайжаруулха талаар ехэхэн хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха, шанарыень һайжаруулха зорилгоор мэргэжэлэй хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар сага үргэлжэ хүдэлхэ байна.

А. БАИНОВ,
Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой түрүүлэгшэ.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ҺАЙНДЭРЭЙ ЖАГСААЛДА УРИНАБДИ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда Совет арадай туйлаһан Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн баярай һайндэртэ зорюулагдаһан баяр ёһололой суглаан, митингнүүд республикымнай нютаг бүхэндэ, хото городуудта олон зоной хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэхэ болоно.

Улаан-Үдын Соведүүдэй талмай дээрэ Майн 9-нэй үдэр сэрэгэй гарнизоной духовой оркестрэй хүгжэм, дуун зэдэлжэ, Агууехэ Илалтын үдэрэй парад-жагсаалые нээхэ болоно. Үглөөнэй 10 часhаа эхилхэ энэ жагсаалда Улаан-Үдын ветерануудай городской соведэй түлөөлэгшэд, дайнай, партиин, ажалай ветеранууд хабаадаха юм.

Мүн энэ үдэр Советскэ районой ветерануудай соведэй эмхидхэһэн жагсаал Илалтын проспектдэхи танкын дэргэдэ сугларжа, баглаа сэсэгүүдые табиха, митинг үнгэргэхэ болоно. Железнодорожно, Октябрьска районуудай ажалша коллективүүд, ветеранууд Алдар Солын болон «Дружба» кинотеатрай талмайнууд дээрэ сугларжа, Агууехэ Илалтын һайндэрые һүр жабхалантайгаар тэмдэглэхээр хараалагдана.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай, партиин, ажалай ветеранууд орден, медальнуудаа яларуулан һайндэрэй жагсаалда бултадаа ерэхыетнай уринабди, хүлеэнэбди.

БАЯРТАЙ МЭДЭЭСЭЛ

Буряадай АССР-эй Соёлой министерствэдэ, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомдо Москваһаа баяртай мэдээсэл абтаба. 1989 ондо соёлой байгуулалтада эрхим дүнгүүдые туйлахын түлөө автономито республикануудай, хизаарнууд болон областьнуудай дунда дэлгэрһэн бүхэроссин социалис мүрысөөндэ республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй эрхим дүнгүүдые туйлаһан, шанда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, РСФСР-эй соёлой культурын министрэй орлогшо Шкурко, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Россин республиканска комитедэй президиумэй түрүүлэгшэ Слонимой гар табилгатай телеграмма абтаба.

ХҮШӨӨ БОДХООЛГОДО ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР

Афганистанай арадта интернациональна туһаламжа үзүүлжэ ябаха үедөө баатарай ухэлөөр наһа бараһан сэрэгшэдэй нэрэнүүдые мүнхэлхэ хүшөө баригдахаар хараалагдаба. Энэ үүсхэл республикын сэрэгшэд-интернационалистнуудай соведэй зүгһөө гаргагдаһан байгаа. Хүшөө барихын тула 100 мянган түхэриг мүнгэн хэрэгтэй болоно. Республикын сэрэгшэд - интернационалистнуудай совет комсомолой райкомуудта, горкомуудта туһа хүргыт гэжэ хандаһан байха юм.

Энэ һайн һайхан хэмжээ ябуулгада манай городой комсомолой организацинууд, районой комсомолой эхин эмхинүүд эдэбхитэйгээр хабаадана.

Мүнөө дээрээ Сэлэнгын районой комсомолой организацинуудһаа хүшөө бодхоолгодо 3447 түхэриг мүнгэн дамжуулагдаад байна. Мүнгэн үшөөл сугларжа байнхай.

К. ШОПХОЕВ.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэһэн Ольга Васильевна Краснопеева үхибүүдэй дунда хүгжэм, дуу зэдэлүүлжэ ябадагаараа хүндэтэй болонхой юм.

Мүнөө Загарайн районой Шэнэ-Горхоной дунда һургуулида багшалжа ябахадаа, тэрэ уран һайханай кружок эмхидхэһэн юм. Эдэнэрынь амаралтын үдэрнүүдтэ дүтэ шадар байрлаһан фермэ, отарануудта ошожо концерт, наада табижа ерэдэг болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: О. В. Краснопеева үхибүүдэй дунда баяан дээрэ наадажа, шэнэ дуу сээжэлдүүлжэ байна.

В. ПЛУТТЫН фото.

ШЭНЭ ХҮҮРГЭ АШАГЛАЛГАДА ҮГТЭБЭ

Бархан һууринһаа холо бэшэ Баргажан гол дээгүүр үшөө нэгэ шэнэ, томо хүүргэ баригдажа, ашаглалгада үгтэбэ.

Арадай ажахыда, хүн зондо энэ хүүргэ аргагүй ехэ туһа үзүүлхэ байһаниинь лабтай. Урдань энэ голые паромоор гарахадаа, хүн зон ямар ехэ үнэтэй сэнтэй сагаа гээдэг байгаа гээшэб? Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшын орлогшо В. И. Баянгуев энэн барилга ударидаа гэжэ тэмдэглэбэ. Колхозой барилгашад В. Хабтагаев, М. Поваров, В. Яковлев, В. Мисюркеев, В. Бадмажапов, Б.-Д. Надагуров, Б. Цыремпилов гэгшэд эндэ онсо шалгараа. Энэ барилгада Баргажанай — Адагай хүүргэ баридаг тусхай отряд ехэ туһа хүргэһэн юм.

Б. ДОНДУПОВ.

«ДАБААТЫН ТОЛОН»

Загарайн районой арадай депутадуудай Дабаатын сомоной Соведэй гүйсэдком энэ жэлһээ өөрын тусхай органтой болобо. Олон тиражтай «Дабаатын толон» газетэ сомон соо боложо байһан шэнэ һонин юумэнүүдые бэшэхэ, социально-ажабайдал, ажаһуудал һайжаруулха талаар олон материалнуудые толилхо, мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдөөгөө үнгэргэхэ, мүн бэшэшье орёо шухаг асуудалнуудые зоной үзэмжэдэ табижа байха юм.

Мүн баһа депутадуудшье захилнуудаа яажа дүүргэжэ, бүтээжэ байһан тухайгаа саг үргэлжэ хөөрэжэ байхаар хараалагдана. Соёлой һонинууд, буряад арадай ёһо заншалнууд эндэ онсо һуури эзэлхэ байна. Шэнэ газетые Дабаатын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ц. Баторов эмхидхээ.

В. ЦЫДЫПОВ.

ҮШӨӨ НЭГЭ ДАСАН МҮНДЭЛХЭНЬ

Тээмэндэ Гэгээтэ һууринда бурханда һүзэгтэйшүүлэй суглаан боложо, мүргэлшэдэй бүлгэм эмхидхэгдээ һэн. Буддын шажантанай бүлгэмэй түрүүлэгшээр Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой пенсионер Б. Ж. Доржиев, секретаряар Д. В. Норбоев һунгагдаһан юм. Гадна гурбан хүнһөө бүридэһэн шалгалтын комисси эмхидхэгдэһэн байгаа.

Бүлгэмэй гол зорилгонь хадаа бурханда һүзэгтэйшүүлэй ажабайдалые хүнгэдхэлгэ, урданай соёл болбосоролые, ёһо заншалнуудые һэргээлгэ болоно. Энээнһээ уламжалан эндэ шэнэ дасан барихаар хараалагдана. Хүн зон һайн дураараа мүнгэ дамжуулжа эхилэнхэй. Мүнөө дээрээ хүн зонһоо 15 мянган түхэриг мүнгэн суглуулагдаад байна. Петропавловкын нөөсэлгын банкын 198-дахи счёт дээрэ олон эмхи зургаануудһаа, коллективүүдһээ мүнгэн дамжуулагдажа эхилбэ. Һаяхана Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой правлени 10 мянган түхэриг мүнгэ тус счёдто дамжуулба.

А. ДАМДИНОВ.

ҮХИБҮҮДТЭ—ТРАКТОР

Республикын эдир натуралистнуудай станци ба Буряадай АССР-эй Ойн ажахын министерство һургуулиин лесничествэнүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 1989 оной дүн согсолбо. Энэ дүнгөөр Новоильинск поселогой шпалозаводой дунда һургуулиин «Березка» гэһэн лесничествэ эрхим үрэ дүн харуулжа, нэгэдэхи һуурида гараба. Ойн ажахын министерство һургуулиин лесничествые сахаригта тракторaap урмашуулба. Гадна эдиршүүлэй ажал СССР-эй ВДНХ-да олон зоной үзэмжэдэ табигдаба. Тэдэнэр өөһэдынгөө дүй дүршэлые эндэ хуваалдаха юм. «Сэнхир» ба «ногоон» ханинар, байгаалиин амиды булан, түхэрээн жэл соо хайшан гэжэ овощ ургуулдаг, байгаали яагаад хамгаалдаг тухайгаа һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэхэ байна.

Гадна Шпалозаводой һургуулиинхид Бүхэроссин байгаали хамгаалгын бүлгэмэй ехэ медаляар, ВЛКСМ-эй ЦК-гай вымпелээр шагнагдаһан байха юм.

А. ФАРФУТДИНОВ.

ХАРГЫМНАЙ ДАРДАМ БОЛОХО

Ороной промышленностьда тон хэрэгтэй вольфрам малтан абажа байдаг горнягуудай ажаһуудаг Закаменск хото хүрэхэ харгы зам тон хүшэр юм гэжэ республикымнай нютаг бүхэндэ мэдээжэ. Түрэлнүүдтээ, ураг худанартаа, үхибүүдтээ айлшалхаяа, мүн албанайшье болон өөрын хэрэгүүдые бүтээхэеэ энээн руу ябагшад харгыдаа яһалан ядаржа ерэдэг юм даа. Асфальтаар хушагдаа болоһон, хушагдаашьегүй ори ганса харгымнай дабаа дабша олонтой, тооһо шоройгоороо бурьялшанхай байдаг хадаа хүнэй эльгэ, зүрхые һайса һэжэрдэг, заримашуул дахяад энээн руу ябахашьегүйб гэжэ үгээ үгэдэг шуу. Одоол тиимэ хүнүүдые харахада, нютагайнгаа зоноор, баялигаар, гоё һайхан байгааляар омогорхохо дуран үгы болошодог, урмашье хухаршадаг.

Зоной зүгһөө ехэ эрилтэнүүдэй табигдажа байһан мүнөө үедэл районой хүтэлбэрилэгшэд хараалагдаһан ехэ түсэбүүдэй дунда, нэн түрүүн харгыгаа заһабарилха, шэнэлхэ тухай бодомжолжо эхилбэ хаш даа. Закаменскын харгы заһабарилгын участогай (ДРСУ) коллективтэ 295 километр ута харгын участок даалгагдаад, энэ жэлдэ тэрэнээ заһабарилхыень, һайжаруулхыень 1 миллион 950 мянган түхэриг хубаарилагдажа үгтөө юм.

Тус коллективэй урда иимэ зорилгонууд табигдаа: Гусиноозерск — Петропавловка — Закаменск гэһэн харгы замай Бүргэ—Цакир участогой годирһон дабаануудые шэнэлэн тэгшэлхэ, Дүтэлүүр тосхон шадар гэхэ гү, али аэропортһоо дүтэ асфальто-бетоной шэнэ завод барижа захалха ёһотой. Харгы бариха талаар дүй дүршэл ехэтэй, бэрхэ хүдэлмэришэдтэй нэрлэбэл, АБЗ-эй худхадаг түхеэрэлгын машинист Г. В. Бессонов, экскаваторщик В. А. Мукштадт, бульдозерист Д.-Ц. Ц. Офонькиев автогрейдерэй жолоошон Н. Д. Бальжитов, жолоошон И. Ф. Яньков болон бусадтай тус коллектив урдаа табигдаһан зорилгонуудые саг болзортонь бэелүүлжэ шадаха гэжэ ДРСУ-гай начальник нүхэр Грыдин найдана, этигэнэ.

М. ГОНЧИКОВ, манай корр.

СПОРТЫН ЗАЛ, СТАДИОНУУДААР...

Улаан-Үдын Спортын ордон соо дүрэ буляалдалгын барилдаагаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эхилэнхэй. Мүнөөдэр эндэ 11 часhаа түгэсхэлэй барилдаан болохоор хараалагдана. Республикын чемпионой нэрэ зэргэ СССР-эй габьяата мастер Борис Будаев, уласхоорондын классай спортын мастернууд Сергей Замбалов, Василий Меланхонов болон бусад мэдээжэ бүхэнүүд буляалдахаар сугларба.

▲ «Бурятгражданпроект» институдай спортын зал соо проектнэ институдуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда спартакиада үнгэргэгдэжэ эхилбэ. Спартакиадын мүрысөөнүүдтэ Шэтын, Эрхүүгэй, Улаан-Баатар, Улаан-Үдэ хотонуудай институдуудай команданууд хабаадалсана. Эдэнэр түрүүшын үдэр 14-дэхи дунда һургуулиин тиир соо сагаалса мэргэлхэ, бусад үдэрнүүдтэнь волейбол, баскетбол, столой теннисээр, хамтадаа спортын 6—7 зүйлнүүдээр хэдэн үдэрэй туршада мүрысэхэ болоно.

▲ Дээдэ-Онгостойн «Зорький» гэжэ пионернүүдэй лагерьта эд бараанай 3-дахи магазинай хүдэлмэрилэгшэд сугларжа, «Бэеын элүүр, энхын түлөө» гэһэн үдэр үнгэргэхэ юм. Үглөөнэй 10 часhаа эхилхэ хэмжээ ябуулгануудайнь дунда спортын мүрысөөнүүд, гэр бүлөөрөө сэбэр агаарта амарха, сэнгэхээр хараалагданхай.

ТЕЛЕВИДЕНИ

ИЛАЛТЫН ҺАЙНДЭРӨӨР, ХҮНДЭТЭ НҮХЭДҮҮД!
МАЙН 7-hoo 13 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 7
РАДИОГОЙ ҮДЭР, ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ БҮХЫ ҺАЛБАРИНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҺАЙНДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм.. 9.55—СССР-эй Гостелерадиогой ород дуунай академическэ хоорой концерт. 10.25—Футболой шэнжэлэл. 10.55—«За одну тройку»—үхибүүдтэ фильм. 12.30—«Ан амитадай аймагта». 13.30—Время. 16.45—ГДР-эй телевидениин программа. 17.30—Арадай аялга дуунууд. 17.45—Хүүгэдтэ дамжуулга. 18.45—Бидэ ба экономико. 19.30 — Время. 20.00—Москвагай трио наадаха. 20.25—Футболой шэнжэлэл. 20.55—И. Друце. «Святая святых». Совет Армиин Түбэй академическэ театрай фильм-зүжэг. 22.00—Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35—«Святая святых» фильм-зүжэгэй үргэлжэлэл. 23.50—«Офицерский романс» — хроникально-баримтата публицистическэ фильм. 01.00—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35 10.35—Түүхэ. 9-дэхи класс. 10.05—Итальян хэлэн. 11.05—«Эжы, аба, бидэ гурбан». 11.35, 12.35—Хүгжэм. 8-дахи класс. 12.05—«Ород хэлэн». 13.05—«Беги, чтобы тебя поймали»—уран һайханай фильм. 14.25—Спортивна гимнастикаар Европын ... Эхэнэрнүүд. 15.10 ... болоор дэлхэйн ... һүүри эзэлхын ... сөөн. Эрэшүүл. ... СССР-эй суглуулга... манданууд. УЛААН... —Мультфильмнүүд ... гал. 19.15—«Илалт... даар). 20.05—Харал... шэгүүдээр концерт ... 20.55—Соносхолну... ВА. 21.00—«Амгалан... ты, багашуул!» ... һайханай гимнастика... ская женщина» жур... да хүртэхын түлөө ... рондын мүрысөөн ... микрофона Юрий ... баримтата фильм. ... «Порт»—уран һайхан...

ВТОРНИК, 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Концерт. 9.55 — «Восточный фронт»—баримтата фильм. 10.20—Мультфильм. 10.30—«Аяншалагшадай клуб». 11.30—Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.00—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.00 — Баримтата фильм. 13.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 14.10—Дурасхаалай Бүхэсоюзна дэбтэр тухай. 16.00—Мультфильм. 16.35—Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудай арадай хоорой коллективтэй уулзалга. 17.20 — Афинада Г. Костакида. 18.00—П. И. Чайковскиин түрэһөөр 150 жэлдэ зорюулагдаһан баярай үдэшэ СССР-эй ГАБТ-да. 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—«СССР-эй Верховно Совет — США-гай конгресс» гэһэн теле-хүүргэ. 00.10—Хүгжэмтэ дамжуулга. 01.20—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Доктор Алексеевэй хоёр ажабайдал. 9.35, 10.35—Гэр бүлын ажабайдалай ёһо заншал. 10.05, 11.05 — Француз хэлэн. 11.35 12.35 — Түүхэ. 7-дохи класс. 12.05 — «В начале было...»—баримтата фильм. 13.05—«Ураган приходит неожиданно»—уран һайханай фильм. 14.35— Союзуудай байшангай Колонно зал соо Радиогой үдэртэ зорюулагдаһан концерт. УЛААН-УДЭ. 18.05 — ... 18.15—Байгал. 18.3... талай үмэнэхи газар... 19.20—Шэнэ һонин ... даар). 19.35—Илалтын ... дэ. 20.55—Соносхолну... СКВА. 21.00—«Амгалан ... согты, багашуул!» ... П. И. Чайковский ... 21.50—«Пусть ... Сильнее буду... А. ... —баримтата фильм ... «Центровой из Под... —уран һайханай фильм...

СРЕДА, 9
1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙНДА СОВЕТ АРАДАЙ ИЛАЛТЫН ҺАЙНДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Шэнэ һонин. 9.20 — Мультфильм. 9.50 —«Заповедный колодец» — баримтата фильм. 10.20—**1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан ба концерт.** 13.20—«Его зарыли в шар земной»—баримтата фильм. 14.05—«Урданай аялга һайхан дуунууд». 14.50—**Москва. Улаан талмай. 1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан парад.** 16.00 — **Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан дамжуулга.** 17.15—**Совет дуунай «Майские звезды» фестиваль.** 19.30—**Мүнөөдэр—Илалтын һайндэр. СССР-эй Оборонын министр Д. Т. Язов үгэ хэлэхэ.** 19.50—**Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ ами наһаа алдагшадай гэрэлтэ дурасхаалда минута соо дуугай байлга.** 20.10 — «Дайшалхы үдэрнүүдые һананаб...» 20.35—«Красное вино победы»—уран һайханай фильм. 22.00—Время. 22.30—«Навеки—19»—уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Дурасхаалай дуунууд—Илалтын дуунууд. 10.30—«Великое противостояние»—уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 11.35 — Мультфильм. 11.45—«Великое противостояние» — уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 12.50—Мультфильмнүүд. 13.35—«О друзьях-товарищах» — киноконцерт. 14.30—«Художник Геннадий Добров»—баримтата фильм. 14.50—**Москва. Улаан талмай. 1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан парад.** 16.00—И. Ицков, А. Штейн. «Там, где мы бывали»—фильм-зүжэг. 17.20—«Боевые спутники мои»—киноконцерт. 18.30—Мультфильм. 18.4... капли росы на ра... уран һайханай фильм. **Фашизмда эсэргүү ... ами наһаа алдагша... рэлтэ дурасхаалда ... дуугай байлга.** 20.10—... мять сердца говорит ... концерт. 21.00—... нойрсогты, багашуул!... Дүрэ буляалдаалгын ... гаар Европын чемпион... —Время. 22.30—36 ... далай түлөө велосипед... урилдаан. 22.50—«Ар... —фронтдо». Дайшалха... согсолборнуудаар ... һон концерт. 23.50—... мая песня»—уран ... фильм. 00.20—«Валь... һайханай фильм.

ЧЕТВЕРГ, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «120 минута». 9.35—Мультфильм. 10.00—Концерт. 11.00—«Красное вино Победы»—уран һайханай фильм. 12.25—Эрдэм дэлгэрүүлгын шэнжэлэл. 13.25— Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 13.30—Время. 16.45—Эрдэм ухаанай һонин. 17.30—Танил ба танил бэшэ Чехословаки. 18.30—Хүүгэдтэ дамжуулга. 19.30—«Хүн ба хуули». 20.00—Время. 22.30—Политическэ хөөрэлдөөнүүд. 23.00—Агаарай долгиндо—хүгжэм. 00.50 — Феномен В. Набокова. 01.10—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Киножурнал. 9.35, 10.35—Литература. 8-дахи класс. 10.05, 11.05 — Испан хэлэн. 11.35, 12.35 — Биологи. 8-дахи класс. 12.05—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд 13.05—«Центровой из Поднебесья»—уран һайханай фильм. УЛААН-УДЭ. 17.30 — Түймэр сараха темэдэ киноочерк. 17.50—КПСС-эй XXVIII съездые угтуулан (буряадаар). 18.30—Байгал. 18.50—«Танай бэшэгүүдээр». 19.30—«Буряад орон». 20.15—КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудта ... дадууд хөөрэнэ. 20.55... холнууд. МОСКВА. 21.0... галан нойрсогты, ба... 21.15—Соносхолнууд, ... сэлнүүд. 21.20—Атлетик... ропын чемпионат. 21.5... хин циркын принцесса... —«Дневные звезды»... һайханай фильм. 00.20—... рэмдалай түлөө велосипед урилдаан.

ПЯТНИЦА, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «120 минута». 9.35—Мультфильм. 9.50—Россин дуунай ансамблиин концерт. 10.30—«16-тай ба тэрэнһээ дээшэ наһатайшуулда». 11.15—«Хүн ба хуули». 12.30—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.30—Время. 16.45—«Без страха и упрека»—уран һайханай фильм. 18.10—Хүгжэмтэ жаса. 18.45 — «Реформо» — жаса. СССР-эй Президентын соведэй гэшүүн академик С. С. Шаталин хабаадаха. 19.30—Время. 20.00—Ехэшүүлдэ мультфильм. 20.10—«Выпускник Кембриджа» — хроникально-баримтата публицистическэ фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00—Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35—«Хэзээ бодол». 00.05— Хүгжэмтэ дамжуулга. 00.30—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Киножурнал. 9.35, 10.35 — Түүхэ. 5-дахи класс. 10.05, 11.05 —Англи хэлэн. 11.35 12.35—Географи. 6-дахи класс. 12.05—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 13.05—«Дневные звезды»—уран һайханай фильм. УЛААН-УДЭ. 17.30—Киноочерк. 17.50—Композитор Бау Ямпиловай дурасхаалда. «Гудящие сосны»—оратори. 18.30—Буряад хэлэнэй хэшээл. 19.05—«Парти ба общество». КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудта кандидадууд хабаадаха. 19.... ряад ороной шэнэ һонин... СКВА. 21.00—«Амгалан... согты, багашуул!» 21.15... танай эрхилхэ спорт. ... Э6 найрамдалай түлөө велосипедээр урилдаан. ... «Деревья среди песка»... баримтата фильм. 22.3... когнито из Петербурга... һайханай фильм. 24.00... болоор СССР-эй чемпионат... «Спартак»—«Динамо» ...

СУББОТО, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Эжы, аба бидэ гурбан». 10.00—«Булагууд». 10.30—Жэлэй дүрбэн саг. Май. 11.30—«Бурда Моден» дурадхана... 12.00 — Худалдаа наймаанай һонин. 12.30—«Поэзи». В. Фирсов. 12.45—Илалтын 45 жэлдэ. «Повстанческая история»—8 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. «Игра с огнем», 2-дохи сери. «Поворот» (Чехословаки). 15.10 — «Очевидное-невероятное» гэһэн дамжуулга. 16.10—Режиссёр К. Кийскын фильмүүд. «Оглянись пути». 17.55—«Соведүүдтэ засаг олголго». 18.25—«Объектив». 19.00 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45—Мультфильмнүүд. 20.00 — Композитор Ю. Саульскиин зохёохы үдэшэ. 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—В. Славкин. «Взрослая дочь молодого человека». Москвагай Станиславскиин нэрэмжэтэ драмын театрай фильм-зүжэг. 00.20 — Гизи Гиллеспиин концерт. (США). 02.00—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Остановись, мгновение» — фильм-концерт. 9.55—Баримтата фильм. 10.15—«П» тэмдэгтэй. 13.30—«Совет Росси»—видеоканал. 16.00—«Хани харилсаан»—видеоканал». 19.30—«Путь в С... уран һайханай фильм. ... Ород арадай дуунууд... —«Амгалан нойрсогты, шуул!» 21.15—СССР-эй ... ховно Соведэй сесси ... 22.00—Время. 22.30—Ур... хёолшо-сатирик С. Ал... бонефис. 24.00—Фут... СССР-эй чемпионат. ... «Динамо» (Москва). 0... Э6 найрамдалай түлөө велосипедээр урилдаан.

ВОСКРЕСЕНИ, 13

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Бултанай эрхилхэ спорт. 9.15— Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—«Эртэ үглөөнһөө». 11.00—«Эсэгэ ороной алба хэнэ». 12.00—Үглөөнэй энеэдэ нааданай дамжуулга. 12.30—«Дэлхэйе тойрон»—альманах. 13.30—Илалтын 45 жэлдэ. «Повстанческая история»—8 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. «Грандиозный замысел», 4-дэхи сери. «О скрытой точке кипения». 15.45—«Элүүр энхэ байлга». 16.30—СССР—ФРГ: ханн харилсаанай замаар. 17.30 — Хүдөөгэй ажалшадта дамжуулга. 18.30—«Марафон-15». 20.00—Мультфильм. «Везучая» — уран һайханай фильм. 22.00—Время. 22.30—«Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай бодолнууд». 22.45—«Империя»—6 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. (Канада). 00.25—А. Вивальди. «Жэлэй дүрбэн саг».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — «Зарядкада зогсогты». 9.15—Баримтата фильмүүд. 9.45—«Яхадай алмаз». Хүүгэдэй хореографическа ансамбль тухай. 10.15—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 10.25—«Мастер»—уран һайханай богони фильм. 11.00 — «Агония» — баримтата фильм. 11.30—Илалтын 45 жэлдэ зорюулагдаһан һайн дуранай духовой оркестрнүүдэй Бүхэсоюзна конкурсдо хабаадагшадай түгэсхэлэй концерт. 13.30—Баримтата фильм. 13.55—«Совет Росси»—видеоканал. 16.25—Уласхоорондын шэнжэлэл. 17.25—Режиссёр В. Лисаковичой фильмүүд. «Хроника без сенсации», «Плюс—минус я». 18.05—«Ксе... турна»—уран һайханай ... 19.40—Поляк дуунай Бү... на II фестиваль. Лу... нальна конкурс. 20.30—... дэдэг хүгжэмэй инстр... нүүдэй шанар тухай. 2... «Амгалан нойрсогты, шуул!» 21.15—Волей... дэлхэйн лигын түрүү ... эзэлхым түлөө мүрысөөн... шүүл. Япон ба СССР... лүүлагдамал коман... 22.00—Время. 22.30—... Осипович Утесовой 95 ... зорюулагдаһан концерт ... —Э6 найрамдалай түлөө велосипедээр урилдаан.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хоёрдохи заседаниин тоосоон, эндэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановай хэһэн элидхэл номерто үгтэбэ.

Үглөөдэр, майн 7-до — Радиогой үдэр, хэлхеэ холбооной бүхы һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэр. Газетын нэгэдэхи хуудаһанда Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар түрүү хэлхеэ холбоошод, радио болон телевидениин хүдэлмэрилэгшэд хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна. Энэнь номерто үгтэбэ.

Хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлениин начальник Б. Очировай «Шухала асуудалнуудай дунда» гэһэн статья мүн лэ энэ үдэртэ зорюулагдана.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Бултанай эрхилхэ спорт». 9.15— Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—«Эртэ үглөөнһөө». 11.00—«Эсэгэ ороной алба хэнэ». 12.00— Үглөөнэй энеэдэ нааданай программа. 12.30 — «Аяншалагшадай клуб». 13.30 — «Элүүр энхэ байлга». 14.15— Хүгжэмтэ киоск. 14.45—«Маршал Жуков. Страницы биографии»— баримтата фильм. 16.05 — Мультфильм. 6.15—Солдат дуунай фестиваль. 18.15— Хүдөөгэй ажалшадта дамжуулга. 19.30 — «Чайковский»— уран һайханай фильм. Голландиин ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд. 22.00—Время. 22.30— Азербайджанда хабарай «Новруз» һайндэр тухай. 23.00—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Спартак»—«Динамо» (Киев).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Зарядкада зогсогты». 9.15—«За пределами боли»— уран һайханай фильм. 10.45—«Анда хотонууд: «Могилев—Габрово». 11.10 — «Такой большой мальчик» — үхибүүдтэ фильм. 12.30—«Аяншалагшадай клуб». 13.30— НБА-гай мэргэжэлтэ ба... нуудай дунда США-гай ... нат. 14.30—«Прощание ... лями»— баримтата фильм ... — «Миил наадан», ... носхолнууд, мэдээсэл... — «Правда» газетын ... тухай СССР-эй ВДНХ-... таж. 16.30—«Совет Р... деоканал. 19.00—У... дын шэнжэлэл. 20... тивна гимнастикаар ... чемпионат. Эхэнэрн... «Амгалан нойрсог... шуул!» 21.15—Дэлх... түрүү һуури эзэлхы... лейболоор мүрысөө... 22.00— Время. 22.... мүнхэ зүйлнүүд т... нууд.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Творческий вечер ОЛЬГИ АЮРОВОЙ — в 19.

Бурятский драмтеатр имени Х. Намсараева
Концерт-спектакль, посвященный 45-летию Победы — в 19-30.

Русский театр драмы
«Волшебник изумрудного города»— в 12, «Срок проживания окончен»— в 19-30.

«Дружба»
«Операция «Ы» и другие приключения Шурика»— в 9-50, «Груз 300»—в 14, 18-20, «Семья» (2 серии)—в 11-30, 15-30, 20-30.

«Прогресс»
Красный зал —«Семья» (2 с.) — в 10, 12-40, 15-20, «Мудрая царица Мандухай» (2 с.)— в 18-10, «Чаша терпения»— в 21-30.
Зеленый зал —«Короткое замыкание»— в 9-40 13-30, 19-10, 21-10, «Криминальный квартет»— в 11-40, 15-30...

«Родина»
Мультфильмы— в ... «Четыре мушкетера» (... 20, 18-10, «Четверо ... кардинала»— в 14...

«Октябрь»
Принцесса-павлин»— ... 14-40, «Груз 300» (удл.), 13-10, 16-2... 20-10, 21-40.

«Эрдэм»
«Несуразные кони...» ... 40, 12-50, 14-20, ... лифта»— в 11, 15-5... 30 21-20.

ДК «Текстильщик»
«Встреча» (2 с.)— ...

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская —2-33-61; выпускающие —2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск —55-6-99, г. Закаменск —31-61, п. Кырен —91-9-79. п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия —2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-04382. Заказ № 105.